

Styre: Fakultetsstyret ved Det juridiske fakultet
Styresak: 20/24
Møtedato: 19.03.2024
Journalnummer: 2024/1383

Fordypningsemner (20 sp) på fremtidens 5. studieår

---

1. Innledning

Arbeidet med reform av 5. studieår går videre etter [fakultetsstyrets](#) vedtak 13. juni i fjor om innholdet av reformen (sak 60/23), og [vedtaket](#) 12. september samme år (sak 82/23) om at den skal tre i kraft fra studieåret 2025/2026. I tråd med styrevedtaket vil undervisningsintensive fordypningsemner på 20 studiepoeng utgjøre en helt sentral del av fremtidens 5. studieår.

Den 27. oktober i fjor sendte dekanen en epost til alle fast ansatte i vitenskapelig stilling, med oppfordring til å komme med forslag om fordypningsemner (vedlegg 1). I tråd med føringene fra fakultetsstyret ble det opplyst at fakultetet tar sikte på å opprette 8-10 fordypningsemner, som hver får råde over 300 timer (emneansvar + undervisning med forberedelser). Det ble presisert at utvalget av fordypningsemner vil bli avgjort av fakultetsstyret ut fra faglige, strategiske og samfunnsmessige hensyn. Kravet til høyt faglig nivå og ønsket om tettere kobling til forskningsmiljøene ved fakultetet («forskingsnær undervisning») tilsier samtidig at det stilles krav til at alle fordypningsemner er forankret i et robust fagmiljø, med en kjerne av fast vitenskapelig ansatte. Det ble også fremhevet at forslagene må omtale hvilke deler av programmets [læringsutbytte](#) de skal bidra til å oppfylle.

I tråd med styrevedtaket ble det formulert følgende kriterier for utvelgelsen av fordypningsemne på 20 studiepoeng:

- Søknaden kommer fra et sterkt fagmiljø, fortrinnsvis knyttet til en forskergruppe
- Emnet overlapper ikke, eller bare i liten grad, med engelsk- eller norskspråklige valgemner (på bachelor- eller masternivå) som forutsettes videreført
- Undervisningsopplegget legger til rette for studentaktiv læring
- Undervisningsopplegget er knyttet til forskningsaktiviteten i fagmiljøet
- De faglige kravene og det forventede læringsutbyttet reflekterer plasseringen som et 20-poengs fordypningsemne på 5. studieår
- Emnet gir studentene inngående kunnskap om metodiske utfordringer og særpreg på det aktuelle rettsområdet og introduserer dem for ett eller flere teoretiske (ikke-dogmatiske) perspektiver som er spesielt relevante for rettsområdet
- Emnet legger til rette for at studentene kan identifisere og utvikle egnete masteroppgaveprosjekter innen samme rettsområde

- Studentene må skrive et større skriftlig arbeid som forbereder dem på kravene til akademiske arbeider de vil møte på masteroppgaven (f.eks. i form av en obligatorisk oppgave eller en hjemmeeksamen, med krav til artikkelformat)

Fakultetsledelsen mener at eierskap til et emne er et gode som over tid bør tilkomme alle fast vitenskapelig ansatte, og vil derfor også legge vekt på om de som foreslås som emneansvarlige ikke har ansvar for andre emner. Det er ønskelig at det foreslås to emneansvarlige for hvert fordypningsemne, men det er ikke et krav.

I styresaken ble det åpnet for at enkelte fordypningsemner kan være på engelsk, men samtidig erkjent at det er en viss spenning mellom ønsket om fordypning på de nye 20-poengsemnene og ønsket om at fakultetets engelskspråklige emner skal være tilgjengelig for fakultetets innvekslingsstudenter. Som utgangspunkt bør nye engelskspråklige spesialemner på masternivå være 10-poengsemner, med en bachelorvariant som er åpen for innvekslingsstudenter på bachelornivå. Samtidig er det ønskelig at fordypningsemnene har innslag av engelskspråklig rettskildemateriale og litteratur, og gjerne også innslag av engelskspråklig undervisning og/eller engelskspråklige arbeidskrav.

I styresaken er det også fremhevet at de emneansvarlige bør få betydelig frihet til å lage et undervisningsopplegg som er skreddersydd for det aktuelle emnet. Det bør være godt samsvar mellom læringsutbyttebeskrivelsen, undervisningsformene og vurderingsformen til emnet. Fordypningsemnene kan være bedre egnet til å prøve ut alternative pedagogiske løsninger enn obligatoriske emner med store studentkull. Dette tilsier at undervisningsopplegget ikke i for stor grad bør være styrt i et generelt regelverk.

De nye emnene er ment å være i drift fra studieåret 2025/26, og det ble derfor bedt om at redegjør for hvordan dette kan gjøres.

Dekanen presiserte samtidig at forslagene ikke skulle være ferdig utviklede emnebeskrivelser, noe som også ble gjort på et (digitalt) allmøte 10. november.

2. De innkomne forslagene

Det har kommet inn 10 forslag, her listet opp i alfabetisk rekkefølge og med forslagstillerne i parentes:

1. Administrative sanksjoner og straff for regelbrudd i næringslivet (professor Jon Petter Rui og førsteamanuensis Knut Høivik)
2. Arbeidsrett (førsteamanuensis Melanie Hack og førsteamanuensis Tine Eidsvaag)
3. Folkerett (professor Knut Einar Skodvin)
4. Immaterialrett (professor Tore Lunde og førsteamanuensene Torger Kielland, Knut Martin Tande og Lillia Oprysk)
5. Kommersielle tvister (professor Anna Nylund og professor Magne Strandberg)
6. Konfliktmegling (professor Camilla Bernt)
7. Plan- og ekspropriasjonsrett (professor Ingunn Elise Myklebust og professor Sigrid Eskeland Schütz)
8. Politi- og påtalerett (professor II Gert Johan Kjelby og førsteamanuensis II John Reidar Nilsen)

9. Skatte- og selskapsrett (professor Henrik Skar, førsteamanuensis Knut Høivik og postdoktor Guri Lindblad)
10. Velferdsrett (professor Bjørn Henning Østensen og professor Henriette Sinding Aasen)

Forslagene er tatt inn som vedlegg 2-11.

3. Studiedekanens foreløpige vurdering av de innkomne forslagene og forslag til videre prosess

Etter å ha foretatt en foreløpig vurdering av de innkomne forslagene konkluderte studiedekanan med at det ikke er behov for en særskilt arbeidsgruppe for å forberede saken for SU og fakultetsstyret. Videre prosess vil derfor følge vanlig spor for oppretting av nye emner – SU kommer med sin anbefaling til fakultetsstyret, som så avgjøre hvilke emner som skal opprettes. Samtidig er det klart at denne prosessen i dette tilfellet bør deles i to – en første runde hvor det avklares hvilke fordypningsemner som fakultetet vil opprette og så en andre runde hvor emnene opprettes, med fullstendige emnebeskrivelser, undervisningsopplegg, prøvingsformer, innplassering på høst- eller vårsemesteret og avklarte administrative rammer (obligatorisk fremmøte, antallsbegrensninger, timeplanlegging mv.)

I lys av fakultetsstyrets forutsetning om 8-10 fordypningsemner, finner studiedekanan det ikke påkrevd med en inngående vurdering av alle de innkomne forslagene. Hele 7 av de 10 forslagene tar utgangspunkt i et eller flere eksisterende spesialemner på 5. studieår – arbeidsrett, immaterialrett, konfliktmegling, plan- og ekspropriasjonsrett, politi- og påtalerett, skatte- og selskapsrett og velferdsrett. Flere av disse forslagene vil innebære sammenslåing av det som i dag er flere mindre emner, noe studiedekanan vurderer som et godt utgangspunkt for videreutvikling av dagens emneportefølje i retning av mer fordypning og helhetlig spesialisering. Samtidig er det viktig at de nye fordypningsemnene blir noe mer enn bare en sammenslåing av eksisterende emner, men dette må ivaretas gjennom det videre arbeidet med å utvikle de nye emnene.

Alle disse 7 forslagene stammer fra vitenskapelig ansatte med forskningsinteresser som er tett knyttet til de aktuelle fordypningsemnene. For enkelte av dem ville det vært ønskelig om de kunne vise til et bredere fagmiljø enn det fakultetet i øyeblikket har, men kravet til fagmiljø må avpasses til fakultetets størrelse og ønsket om et utvalg på 8-10 fordypningsemner, som jo forutsetningsvis heller ikke skal overlappes med fakultetets omfattende portefølje av engelskspråklige emner. Kravet til fagmiljø må også avpasses til den omstendighet at det ikke er slik at det er kommet inn alternative forslag fra sterke fagmiljø som studiedekanan ikke finner rom for å prioritere.

Studiedekanens vurdering er at de 7 forslagene som er basert på eksisterende emner er velegnet for fordypningsemner på 20 studiepoeng, og vil foreslå overfor SU og fakultetsstyret at det jobbes videre med disse forslagene.

Når det gjelder forslaget til et fordypningsemne i folkerett, viser studiedekanan til at forslagsstiller (professor Knut Einar Skodvin) selv påpeker at fakultetet for tiden ikke har en forskergruppe i folkerett og forslaget blant annet av denne grunn står svakt gitt de kriterier som fakultetsstyret har stilt opp for utvelgelsen av fordypningsemner. Ifølge Skodvin må fakultetet må gjøre et veivalg knyttet til folkerettens stilling i fakultetets

undervisningsportefølje. Studiedekanen er enig i dette, og vil foreslå at dette spørsmålet skilles ut til separat behandling – blant annet fordi det henger nær sammen med spørsmålet om fakultetet kan og bør forsøke å styrke folkerettsmiljøet ved fakultetet med flere stillinger. Ettersom antall innkomne søknader innebærer at det uansett ikke er snakk om å fylle opp hele «kvoten» på inntil 10 fordypningsemner nå, til foretrekkelighet for et fremtidig fordypningsemne i generell folkerett, så mener studiedekanen at det er hensiktsmessig å skille disse to prosessene. Studiedekanen tar sikte på å komme tilbake til SU og fakultetsstyret med en egen sak om fakultetets forsknings- og undervisningsmiljø i generell folkerett.

Forslagene om fordypningsemner om «Administrative sanksjoner og straff for regelbrudd i næringslivet» og «Kommersielle tvister» er gode og kommer fra fagmiljø som er sterke. Likevel mener studiedekanen at SU og fakultetsstyret ikke bør følge opp disse forslagene ved denne korsvei. Fakultetet bør foreløpig nøye seg med å opprette 7 fordypningsemner (eventuelt med, både av ressursmessige årsaker og for å ha 2-3 «ledige» plasser til senere bruk. Det er usikkert hvor mange studenter som vil være på utveksling på 5. år, og det er usikkert hvordan de studentene som er på Dragefjellet vil fordele seg på de emnene som tilbys. Både «Administrative sanksjoner og straff for regelbrudd i næringslivet» og «Kommersielle tvister» vil være gode kandidater i en slik suppleringsrunde, ikke minst fordi begge disse forslagene må antas å ha særlig interesse for studenter som ønsker en forretningsjuridisk karriere.

Dersom fakultetet har 7 fordypningsemner klare til studieåret 2025/26, vil det gi studentene atskillig valgfrihet. Det kan derfor være fornuftig å nøye seg med 7 emner i første omgang, og så heller supplere med 2-3 emner til ved en senere anledning når vi har høstet erfaring med reformen av 5. studieår.

4. SUs behandling av søknadene

Studieutvalget behandlet søknadene om fordypningsemner i sitt møte 4. mars 2024 (sak 8/24-4). Studiedekanen oppfordret SU til å innstille følgende syv forslag til nye fordypningsemner på 20 studiepoeng på 5. studieår:

1. Arbeidsrett (førsteamanuensis Melanie Hack og førsteamanuensis Tine Eidsvaag)
2. Immaterialrett (professor Tore Lunde og førsteamanuensene Torger Kielland, Knut Martin Tande og Lillia Oprysk)
3. Konfliktmeglning (professor Camilla Bernt)
4. Plan- og ekspropriasjonsrett (professor Ingunn Elise Myklebust og professor Sigrid Eskeland Schütz)
5. Politi- og påtalerett (professor II Gert Johan Kjelby og førsteamanuensis II John Reidar Nilsen)
6. Skatte- og selskapsrett (professor Henrik Skar, førsteamanuensis Knut Høivik og postdoktor Guri Lindblad)
7. Velferdsrett (professor Bjørn Henning Østensen og professor Henriette Sinding Aasen)

I Studieutvalget ble det diskutert om man også burde anbefale fakultetsstyret å opprette emnene *Administrative sanksjoner og straff for regelbrudd i næringslivet* og *Kommersielle tvister*. Siden søknadene er gode og kommer fra sterke fagmiljøer vil det være et spørsmål om ressursbruk om fakultetet også oppretter disse to emnene. Studieutvalget kom derfor til

at det er Fakultetsstyret som må avgjøre om det skal opprettes syv eller ni fordypningsemner på dette tidspunktet.

Videre diskuterte Studieutvalget behovet for at det settes av nødvendige ressurser til utviklingsarbeidet, som blant annet forutsettes i søknaden fra immaterialrettsmiljøet. For å oppnå de faglige ambisjonene med fordypningsemnene vil Studieutvalget understreke at det er nødvendig at det tilføres ressurser til utvikling av emnene.

På bakgrunn av dette kom Studieutvalget med følgende uttalelse:

Studieutvalget anbefaler at Fakultetsstyret oppretter de syv foreslåtte fordypningsemnene på 20 studiepoeng.

Studieutvalget vil påpeke at søknadene om fordypningsemner i Administrative sanksjoner og straff for regelbrudd i næringslivet og i Kommersielle tvister er gode, og ber styret vurdere om fakultetet har ressurser til å gå videre også med disse to.

Studieutvalget ber om få framlagt en egen sak om fakultetets forsknings- og undervisningsmiljø i generell folkerett, og folkerettens stilling i fakultetets undervisningsportefølje.

Studieutvalget ber styret vurdere å sette av en pott med undervisningstimer til videre utvikling av emnene som styret vedtar opprettet, både for emnene hver for seg og for samordning av planleggingen.

Dekan og fakultetsdirektørs merknader

Etter at saken var behandlet i SU, kom Anna Nylund og Magne Strandberg med et innspill til fakultetsstyresaken hvor de ba om en revurdering av emnet som de hadde foreslått. Innspillet følger som vedlegg.

Dekan og fakultetsdirektør viser til kriteriene for utvelgelse som ble formulert med utgangspunkt i tidligere vedtak av fakultetsstyret. Folkerett reiser egne spørsmål knyttet til styrking av fagmiljøet, og her må en senere komme tilbake med en egen sak.

De syv forslagene som Studieutvalget har anbefalt, vil dekan og fakultetsdirektør gi sin tilslutning til. Alle disse emnene er fag som bygger på emner som allerede eksisterer, men med større eller mindre endringer. Alle disse kommer fra tilstrekkelige fagmiljø, og alle forslagene ligger innenfor de føringene som var satt opp.

Studieutvalget har i ditt vedtak bedt fakultetsstyret om å vurdere om fakultetet har ressurser til å gå videre med de foreslåtte fordypningsemner i *Administrative sanksjoner og straff for regelbrudd i næringslivet* og i *Kommersielle tvister*. Studieutvalget har beskrevet begge forslagene som gode, og dekan og fakultetsdirektør er enig i dette. I utlysningen var privatrettslige fag etterspurt. Selv om ingen av disse to forslagene er privatrettslige, har de den fordel at de er rettet inn mot studenter som kan tenke seg en spesialisering mot forretningsjus. Dekan og direktør har vært i sterk tvil, men har i denne omgang kommet til bare å foreslå opprettelse av fordypningsemnet *Kommersielle tvister*. Bakteppet er ressurshensyn. Det er for tidlig å si hvor mange studenter vi kommer til å få på nytt 5. år fordi det er usikkert hvor mange som nå vil dra på utveksling når det er også er åpnet for

utveksling på 3. år. Vi mener at vi bør høste erfaring, før det igjen bør lyses ut mulighet for nye emner.

Når det gjelder oppfordringen fra Studieutvalget om å sette av en ramme med undervisningstimer til videre utvikling av emnene som skal opprettes, mener dekan og fakultetsdirektør at dette er en god idé, både for emnene hver for seg og for samordning av planleggingen. Samtidig er det åpenbart at de ulike kursoppleggene innebærer ulik grad av nybrottsarbeid og slik sett har ulike behov for utviklingsressurser. Det foreslås at det delegeres til studiedekan å fastsette omfanget av en særskilt ramme for utviklingsarbeid for utviklingen av fordypningsemnene. Hvert enkelt emne kan få inntil 50 timer etter søknad.

Fordypningsemnet «Politi- og påtalerett» er så langt satt opp med to emneansvarlige som har avgrensede bistillinger ved fakultetet. Fakultetet ønsker ikke at slike emner utelukkende skal driftes av ansatte i avgrensede bistillinger. Fordypningsemnene er ment å skulle representere fagfelt som er forankret i fakultetets forskningsmiljø, noe som forutsetter at emneansvarlige har fast ansettelse ved fakultetet. Dekan og fakultetsdirektør understreker at denne forutsetningen også må gjelde for fordypningsemnet «Politi- og påtalerett». For endelig godkjenning av dette emnet, forutsettes det at minst én av de emneansvarlige er fast ansatt ved Det juridiske fakultet.

forslag til vedtak:

Det arbeides videre med sikte på å opprette følgende fordypningsemner på 20 studiepoeng på 5. studieår:

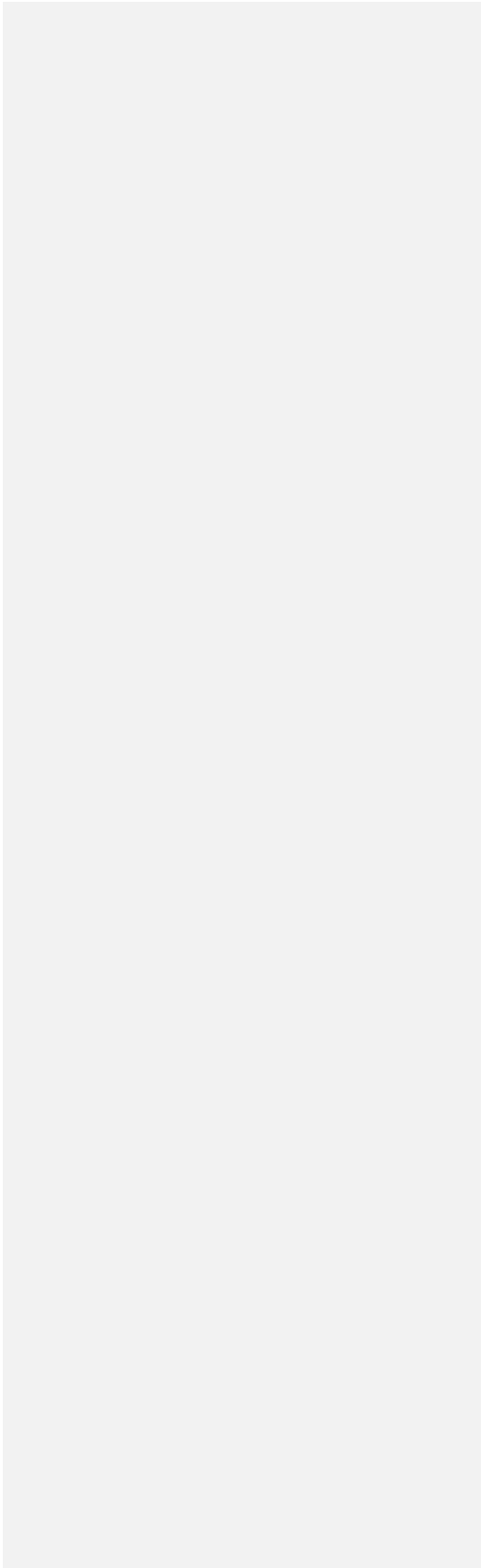
1. Arbeidsrett (førsteamanuensis Melanie Hack og førsteamanuensis Tine Eidsvaag)
2. Immaterialrett (professor Tore Lunde og førsteamanuensene Torger Kielland, Knut Martin Tande og Liliia Oprysk)
3. Konfliktmeglning (professor Camilla Bernt)
4. Plan- og ekspropriasjonsrett (professor Ingunn Elise Myklebust og professor Sigrid Eskeland Schütz)
5. Politi- og påtalerett (professor II Gert Johan Kjelby og førsteamanuensis II John Reidar Nilsen)
6. Skatte- og selskapsrett (professor Henrik Skar, førsteamanuensis Knut Høivik og postdoktor Guri Lindblad)
7. Velferdsrett (professor Bjørn Henning Østensen og professor Henriette Sinding Aasen)
8. Kommersielle tvister (professor Anna Nylund og professor Magne Strandberg)

Det delegeres til studiedekan, etter søknad, å fastsette rammer med undervisningstimer til disposisjon for den videre utviklingen av de enkelte fordypningsemnene som skal opprettes.

Karl Harald Søvig
dekan

Øystein L. Iversen
fakultetsdirektør

12.3.2024
INGVSTR

Vedlegg 1 Dekanens epost 27. oktober 2023

From: leder.jurfa@uib.no <leder.jurfa@uib.no>

Sent: Friday, October 27, 2023 15:56

Cc: Christine Stoltz Olsvik <Christine.Olsvik@uib.no>

Subject: Invitasjon til å komme med forslag om nye norskspråklige fordypningsemner

Kjære kolleger,

Denne e-posten går til alle fast ansatte i vitenskapelig stilling.

Arbeidet med reform av 5. studieår går videre etter [fakultetsstyrets](#) vedtak før sommeren om innholdet av reformen, og [vedtaket](#) i september om at den skal tre i kraft fra studieåret 2025/2026. I tråd med styrevedtaket vil fordypningsemner på 20 studiepoeng utgjøre en helt sentral del av fremtidens 5. studieår. Fakultetet har høye ambisjoner for disse nye emnene, og vi mener derfor det er riktig å øke ressursbruken betraktelig fra dagens spesialemner. Dette betyr at det samtidig legges begrensninger på hvor mange fordypningsemner vi kan opprette. Som antydning i styrets saksforelegg, er utgangspunktet foreløpig inntil 10 fordypningsemner, som hver får råde over 300 timer (emneansvar + undervisning med forberedelser). Ressurser til prøving kommer i tillegg. Vi ser for oss at et flertall av fordypningsemnene har undervisning og eksamen i høstsemesteret, men at noen av emnene vil gå i vårsemesteret.

Utvalget av fordypningsemner må avgjøres av fakultetsstyret ut fra faglige, samfunnsmessige og strategiske hensyn. Kravet til høyt faglig nivå og ønsket om tettere kobling til forskningsmiljøene ved fakultetet («forskningsnær undervisning») tilsier at det stilles krav til at alle fordypningsemner er forankret i et robust fagmiljø, med en kjerne av fast vitenskapelig ansatte. Emnene må også ta inn i seg hvilke deler av programmets [læringsutbytte](#) de skal bidra til å oppfylle.

I tråd med styrevedtaket vil følgende kriterier bli lagt til grunn for utvelgelsen av fordypningsemner på 20 studiepoeng:

- Søknaden kommer fra et sterkt fagmiljø, fortrinnsvis knyttet til en forskergruppe
- Emnet overlapper ikke, eller bare i liten grad, med engelsk- eller norskspråklige valgemen (på bachelor- eller masternivå) som forutsettes videreført
- Undervisningsopplegget legger til rette for studentaktiv læring
- Undervisningsopplegget er knyttet til forskningsaktiviteten i fagmiljøet
- De faglige kravene og det forventede læringsutbyttet reflekterer plasseringen som et 20-poengs fordypningsemne på 5. studieår
- Emnet gir studentene inngående kunnskap om metodiske utfordringer og særpreg på det aktuelle rettsområdet og introduserer dem for ett eller flere teoretiske (ikke-dogmatiske) perspektiver som er spesielt relevante for rettsområdet
- Emnet legger til rette for at studentene kan identifisere og utvikle egnede masteroppgaveprosjekter innen samme rettsområde
- Studentene må skrive et større skriftlig arbeid som forbereder dem på kravene til akademiske arbeider de vil møte på masteroppgaven (f.eks. i form av en obligatorisk oppgave eller en hjemmeeksamen, med krav til artikkelformat)

Fakultetsledelsen mener at eierskap til et emne er et gode som over tid bør tilkomme alle fast vitenskapelig ansatte, og vil derfor også legge vekt på om de som foreslås som emneansvarlige ikke

har ansvar for andre emner. Det er ønskelig at det foreslås to emneansvarlige for hvert fordypningsemne, men det er ikke et krav.

I styresaken ble det åpnet for at enkelte fordypningsemner kan være på engelsk, men samtidig erkjent at det er en viss spenning mellom ønsket om fordypning på de nye 20-poengsemnene og ønsket om at fakultetets engelskspråklige emner skal være tilgjengelig for fakultetets innvekslingsstudenter. Som utgangspunkt bør nye engelskspråklige spesialemner på masternivå være 10-poengsemner, med en bachelorvariant som er åpen for innvekslingsstudenter på bachelornivå. Samtidig er det ønskelig at fordypningsemnene har innslag av engelskspråklig rettskildemateriale og litteratur, og gjerne også innslag av engelskspråklig undervisning og/eller engelskspråklige arbeidskrav.

I styresaken er det også fremhevet at de(n) emneansvarlig(e) bør få betydelig frihet til å lage et undervisningsopplegg som er skreddersydd for det aktuelle emnet. Det bør være godt samsvar mellom læringsutbyttebeskrivelsen, undervisningsformene og vurderingsformen til emnet. Fordypningsemnene kan være bedre egnet til å prøve ut alternative pedagogiske løsninger enn obligatoriske emner med store studentkull. Dette tilsier at undervisningsopplegget ikke i for stor grad bør være styrt i et generelt regelverk.

De nye emnene må være i drift studieåret 2025/26, og forslagene må redegjøre for hvordan dette kan gjøres. Fakultetet er opptatt av at den nye porteføljen av fordypningsemner ikke skal bli statisk, og vil derfor foreslå at emnene opprettes for en tidsbegrenset periode.

Forslagene er ikke ment å skulle være ferdig utviklede emnebeskrivelser, men de må fylle kriteriene som vektlegges i utvelgelsen. Gi gjerne også beskjed om eventuelle ønsker om vår- eller høstsemester. Nærmere informasjon kommer på allmøtet den 10. november. Her vil det også være mulighet til å stille spørsmål om noe skulle være uklart.

Forslag sendes til leder.jurfa@uib.no senest 15. desember.

Beste hilsen

Karl Harald

Vedlegg 2

ADMINISTRATIVE SANSKJONER OG STRAFF FOR REGELBRUDD I NÆRINGSVIRKSOMHET

1. INNLEDNING

Et rettsutviklingstrekk siden andre verdenskrig er økt offentligrettslig reguleringslovgivning. Slik lovgivning er ofte myntet på næringsvirksomhet. I kjølvannet av økt reguleringslovgivning er det etablert en rekke forvaltningsorganer som skal føre tilsyn med at reglene blir fulgt og håndheve lovbrudd. Typiske eksempler er Konkurransetilsynet, Petroleumstilsynet, Miljødirektoratet og Finanstilsynet.

Under fremveksten av denne reguleringslovgivningen har sanksjonen mot lovbrudd som hovedregel vært *straff*. Straffetruelsen er normalt plassert i den aktuelle reguleringslov, typisk gjennom en felles straffebestemmelse for brudd på bestemmelser i loven eller forskrifter gitt med hjemmel i loven (blankettstraffebud).

Den økte reguleringslovgivningen har dermed også representert en økt kriminalisering utenfor straffeloven, slik at vi har fått en nokså omfattende strafferettslig «spesiallovgivning». Dette har av flere blitt kritisert som overkriminalisering. Det såkalte sanksjonsutvalget foreslo allerede i 2003 et mer nyansert og effektivt sanksjonssystem med mindre bruk av straff (NOU 2003: 15). De anbefalte at administrative sanksjoner, typisk i form av overtredelsesgebyr som ilegges av tilsynsorganer, kunne erstatte bruk av straff for mindre alvorlige overtredelser enten gjennom avkriminalisering eller ved bruk av et tosporet system hvor et lovbrudd kunne gi hjemmel for både administrative sanksjoner og straff, men hvor straff skulle forbeholdes de mest alvorlige lovbruddene.

Anbefalingene er senere fulgt opp ved at det er innført stadig flere hjemler for å ilegge overtredelsesgebyr (eller andre administrative sanksjoner) som alternativ til straff.

Forurensningsloven kan her tjene som eksempel. Ved en lovendring i 2019 ble det innført en hjemmel til å gi forskrift om ileggelse av overtredelsesgebyr som alternativ til straff. Slike bestemmelser ble så innført i forurensningsforskriften kapittel 41A i 2023. I 2015 ble det også innført generelle bestemmelser om administrative sanksjoner i forvaltningsloven.

Næringsvirksomhet, som reguleringslovgivningen ofte er myntet på, drives typisk av selskaper og andre juridiske personer (eller foretak som er den strafferettslige og forvaltningsrettslige terminologien). Det betyr at foretak ofte er det primære ansvarssubjekt for straff og administrative sanksjoner for regelbrudd.

Økningen i reguleringslovgivningen og utviklingen mot et mer finmasket og komplekst sanksjonssystem med bruk av både administrative sanksjoner og straff, reiser spesielle og komplekse problemstillinger som krever en *sektorovergripende* tilnærming. Temaet vies relativt liten oppmerksomhet i fagene strafferett, rettergang, forvaltningsrett og menneskerettigheter hver for seg. Den alminnelige strafferetten dreier seg primært om de alminnelige vilkår for personlig straffansvar i relasjon til straffbare handlinger etter straffeloven, mens straff for brudd på regulatorisk lovgivning ofte er rettet mot juridiske personer. Verken foretaksstraff eller straffebud i reguleringslovgivningen vies særlig plass i den generelle strafferetten. Administrative sanksjoner har videre en relativt beskjeden plass i den alminnelige forvaltningsretten. Innenfor faget Competition Law (JUS 3509) er kompetanse på sanksjonering av regelbrudd et element i læringsmålet, men dette er sektorspesifikt og behandles nokså overfladisk.

Tematikken berører også flere menneskerettslige spørsmål, som typisk sett diskuteres i relasjon til strafferetten, slik som kravet om rettferdig rettergang (EMK artikkel 6). Teamet har også en side mot grunnleggende selskapsrett, både med hensyn til ulike selskapsformers status som ansvarssubjekter, og suksessjonsansvar ved forskjellige former for transaksjoner i og med selskaper. I tillegg må offentligrettslige sanksjoner mot regelbrudd i næringsliv sees i sammenheng med privatrettslig håndheving, typisk erstatning. Kompetanse på dette temaet er etterspurt i arbeidslivet, fordi offentlig reguleringslovgivning øker, og håndhevingen blir – i hvert fall på en del områder – mer aggressiv. Sanksjonsreglene er dermed helt grunnleggende for næringslivets rammebetingelser.

2. FORMÅL, INNHOLD OG LÆRINGSUTBYTTE

Formålet med dette fordypningsfaget er å gi god kunnskap og forståelse om reglene for bruk av administrative sanksjoner og straff for brudd på reguleringslovgivning som begås i næringsvirksomhet. Fokus vil være på juridiske fellesspørsmål som oppstår ved bruk av slike sanksjoner – (lett) uavhengig av hvilke materielle lov- eller forskriftsbestemmelser som er brutt. Dette er spørsmål som løses gjennom en kombinert bruk av strafferettslige regler, forvaltningsrettslige regler, prosessuelle regler, EMK, samt selskapsrett.

Etter at kurset er gjennomført skal studentene på denne bakgrunn ha god kunnskap om blant annet følgende temaer ved bruk av administrative sanksjoner og straff for brudd på reguleringslovgivning i næringsvirksomhet:

- Ulike regulerings- og sanksjonsmodeller, og hvordan privatrett, forvaltningsrett og strafferett knyttes sammen i og av ulike regelverk
- Legalitetsprinsippet, særlig klarhetskravet ved bruk av rettslige standarder
- Skyldkravet
- Sanksjonstyper og utmåling
- Fullbyrding
- Foretaksstraff vs. Foretakssanksjon vs. personlig ansvar
- Beviskrav
- Selvinkrimineringsvernet
- Opportunitetsprinsipp
- Anklageprinsipp vs. Inkvisisjonsprinsipp
- Personell kompetanse
- Saksbehandlingsregler
- Domstolsprøving
- Offentlighet

Studentene vil ha en del forkunnskaper om disse temaene gjennom studiene i strafferett, forvaltningsrett, rettergang og menneskerettigheter. Men rettsutviklingen med et tosporet sanksjonssystem for brudd på reguleringslovgivning i næringslivet, krever en særskilt analyse av hvordan disse prinsippene skal anvendes. Utviklingen går i retning av at administrative sanksjoner dels erstatter bruk av straff, og et grunnleggende spørsmål blir da hvor langt strafferettslige rettsstatsgarantier følger med på lasset, og hvor langt prinsippene i den strafferettslige ansvarslæren smitter over på det administrative sporet, jf. nedenfor.

3. KRITERIENE FOR UTVELGELSEN AV FORDYPNINGSEMNET

1. *Søknaden kommer fra et sterkt fagmiljø, fortrinnsvis knyttet til en forskergruppe*

Dette er en søknad om å etablere et *sektorovergripende* fordypningsemne som er forankret i forskergruppene for strafferett og straffeprosess, forvaltningsrett, og rettsteori. Den er også forankret i selskaps- og skatterettsmiljøet, og konkurranserettsmiljøet. Søknaden er ikke initiert av forskergruppen i strafferett, men knytter sammen ulike fagmiljøer på fakultetet. Det spesielle med dette fordypningsfaget er at det kombinerer fagfeltene strafferett, forvaltningsrett, rettergang og menneskerettigheter på et spesielt livsområde (næringsliv). Samtidig gir spørsmålet om statens bruk av sanksjoner og utforming av og valg mellom slike oppspill til mer rettsteoretiske spørsmål knyttet til utviklingen av både staten og retten. Fakultetet har sterke fagmiljøer innenfor alle disse disiplinene, og emnet gir mulighet til samarbeid på tvers av juridiske fagdisipliner.

2. *Overlapp med valgemner som forutsettes videreført.*

Faget Competition Law (JUS 3509) inkluderer *sanksjonering* av konkurranseregler. En sentral sanksjon for brudd på konkurransereglene er administrativt overtredelsesgebyr. Men dette er et emne som gir kompetanse på sektorspesifikke regler som bygger på EU-konkurranseretten. Sanksjonsreglene behandles ikke dyptgående.

3. *Studentaktiv læring*

Detaljer for gjennomføringen av fordypningsfaget er naturlig nok ikke utpenslet enda. Men dette fordypningsfaget gir fine muligheter til studentaktiv læring. Særlig to forhold skal fremheves: For det første kombinerer dette fordypningsfaget flere rettsdisipliner og krever «komparative analyser» av strafferettslige og forvaltningsrettslige sanksjonsregimer. Dette gjør at studentene allerede ved lesing av bøker og artikler om dette emnet aktivt må *sammenligne* kilder om felles spørsmål. For det andre er dette et tema som får stadig større oppmerksomhet i det praktiske rettsliv og som involverer et bredt spekter av juristroller. Advokater og internjurister yter rådgivning og prosederer saker for næringslivsaktørene, juristene i forvaltningen etterforsker/saksbehandler og utformer vedtak om forvaltningsanksjoner, politi- og påtalejuristene bidrar i etterforskningen av straffesakene, og dommerne dømmer. Dette gjør fordypningsemnet godt egnet til aktiv læring der studentene kan settes til å løse konkrete juridiske spørsmål og fra ulike vinkler. Emnet er også godt egnet til undervisningssamarbeid med det praktiske rettsliv, for eksempel gjennom gjesteforelesere. Siden temaet er relativt uutforsket, jf. 3.5 nedenfor, er emnet godt egnet for undervisningsaktiviteter i form av større skrivearbeider enkeltvis eller i grupper.

1. *Forholdet til forskningsaktiviteten i fagmiljøet.*

Fordypningsfaget passer godt inn i forskningsambisjonene i flere fag. Fremveksten av administrative sanksjoner som alternativ til straff for brudd på reguleringslovgivning kan forstås som en nokså grunnleggende «restrukturering» av strafferetten som har likhetstrekk med det opprinnelige skillet mellom strafferett og politirett som kriminalloven av 1842 bygget på, og skillet mellom strafferett og en «forvaltningsstrafferett» som vi kjenner fra tysk rett. Utviklingen reiser to grunnleggende problemstillinger som krever videre forskning.

Den første er om utviklingen gjør at vi må revurdere forståelsen av hvilken funksjon strafferetten skal og bør ha. Mens det i den moderne strafferett alltid har vært enighet om at straff skal være en reaksjon på en «sosial syndekatalog», har spørsmålet om straff i tillegg skal brukes som et mer pragmatisk styringsmiddel for brudd på forskjellige typer offentligrettslige reguleringer av varierende alvorlighetsgrad vært mer kontroversielt. Mens utviklingen av den strafferettslige spesiallovgivningen var basert på posisjonen at straff er et pragmatisk styringsmiddel, er de siste års fremvekst av administrative sanksjoner kanskje en motreaksjon som gir et signal om at den pragmatiske bruken av straff er på retur. Hvilke konsekvenser dette har for vår forståelse av strafferetten og dens videre utvikling bør det forskes videre på.

Den andre grunnleggende problemstillingen som fremveksten av administrative sanksjoner reiser, er hvordan man skal håndtere spenningen mellom på den ene siden behovet for et differensiert og effektivt sanksjonssystem i forvaltningssporet og på den andre siden konstitusjonelle og menneskerettslige rettsstatsgarantier, og (andre) rettssikkerhetsgarantier som er forbundet med strafferetten. Spørsmålet er om effektivitetshensyn i større grad kan «trumfe» slike garantier ved ileggelse av administrative sanksjoner sammenlignet med straff. Særlig gjelder dette ved ansvar for foretak. Dette spenningsforholdet gjelder ikke bare prosessuelle rettsstats- og rettssikkerhetsgarantier. Det gjelder også materielle ansvarsvilkår, særlig skyldprinsippet.

I forlengelsen av dette er det grunn til å fremheve at ansvar for foretak er i kjerneområdet for både straff og administrative sanksjoner for brudd på reguleringslovgivning i næringsvirksomhet. De norske reglene om foretaksstraff utviklet seg i parallell med utviklingen av den strafferettslige spesiallovgivningen. Og brudd på regulatorisk lovgivning har alltid vært ansett som foretaksstraffens kjerneområde. Forvaltningsloven har nå særskilte bestemmelser om administrativ foretakssanksjon som er skåret over samme lest som den generelle hjemmelen for foretaksstraff i straffeloven. I lys av dette reiser fremveksten av administrative sanksjoner grunnleggende spørsmål om foretaksansvaret fortsatt bør ha en plass i strafferetten, og hvis ja hvordan spenningsforholdet mellom strafferettslig tankegodt som preger reglene om administrativ foretakssanksjon på den ene side og behov for effektive sanksjoner mot foretak på den andre skal håndteres.

4. Faglige krav og forventet læringsutbytte vurdert mot plasseringen som et 20-poengs fordypningsemne på 5. studieår

Fullverdig emnebeskrivelse med læringsmål mv. er ikke utarbeidet enda, men basert redegjørelsen ovenfor passer dette fordypningsemnet godt med plasseringen som 20-poengs fordypningsemne på 5. studieår. Faget representerer en fordypning av kompetanse og ferdigheter studentene har utviklet tidligere i programmet på kursene i strafferett, forvaltningsrett og rettergang.

5. Krav til at emnet gir inngående kunnskap om metodiske utfordringer og særpreg på det aktuelle rettsområdet og introduksjon til ikke-dogmatiske perspektiver

Emnet har et metodisk særpreg ved at regler og kilder under to sanksjonsregimer innenfor forskjellige rettsdisipliner (strafferett og forvaltningsrett) med forskjellig tradisjoner må sammenlignes, analyseres og anvendes i sammenheng. Dette gjelder både når dogmatiske

rettsspørsmål skal vurderes, når reglene skal underkastes en kritisk analyse og når mer rettsteoretiske aspekter studeres. Det er også slik at innenfor straffesporet og forvaltningssporet er temaet relativt utforsket.

Som nevnt ovenfor kan fremveksten av administrative sanksjoner som alternativ til straff forstås som en «restrukturering» av strafferetten. Derfor vil dette emnet introdusere studentene også for grunnleggende og ikke-dogmatiske perspektiver på straff- og sanksjonssystemet i vår rettsorden.

6. Masteroppgaveprosjekter og større skriftlig arbeid som forbereder studentene på krav til masteroppgaver

Det to-sporede sanksjonssystemet generelt, og særlig bruk av administrative sanksjoner spesielt, er relativt nye fenomener i rettssystemet, men som brer om seg i praksis. Med noen viktige unntak, finnes begrenset med forskning og teoretiske fremstillinger av dette emnet. Dette betyr at det ikke vil by på problemer for studentene å identifisere og utvikle egnede masteroppgaveprosjekter innenfor dette emnet. Vi vil også kunne innarbeide krav til et større skriftlig arbeid under kurset som forbereder studentene på forventningene til en mastergrad.

4. EMNEANSVAR

Dette fordypningsemnet vil kreve samarbeid mellom og undervisningsressurser fra strafferettsmiljøet, forvaltningsrettsmiljøet, rettergangsmiljøet, menneskerettighetsmiljøet og selskapsrettsmiljøet på fakultetet. Følgende foreslås som emneansvarlige:

- Førsteamanuensis Knut Høivik: Knut har arbeidet med tematikken både gjennom forskning (PhD om foretaksstraff og utredning til justisdepartementet) og praktisk advokatvirke. Han har en ambisjon om å videreutvikle forskningen på foretaksstraff mot det tosporede sanksjonssystemet, og andre sektorovergrepene problemstillinger – særlig mot selskapsretten. Han har (så langt) ikke emneansvar for andre fag, men deltar også i en søknad om fordypningsfag i selskaps- og skatterett.
- Professor Jon Petter Rui: Jon Petter har som kjent spisskompetanse på menneskerettigheter, økonomisk kriminalitet, straffeprosess og regulatoriske krav for å motvirke hvitvasking.

Vedlegg 3:

Søknad om nytt 20 studiepoeng fordypningsemne i Arbeidsrett

Forslagsstillere: førsteamanuensis Melanie Regine Hack og førsteamanuensis Tine Eidsvaag
Vi viser til e-post fra ledelsen 27. oktober 2023, og vil med dette søke om opprettelse om et fordypningsemne i Arbeidsrett fra studieåret 2025-2026. Faget tenkes fortrinnsvis avviklet i høstsemesteret, men kan flyttes til vårsemesteret dersom dette er ønskelig.

Hvorfor arbeidsrett som fordypningsemne?

1. Et sterkt fagmiljø innenfor arbeidsrett som utgangspunkt.

Faget er ved fakultetet representert ved to fast ansatte, førsteamanuensis Melanie Hack og førsteamanuensis Tine Eidsvaag. Disse er knyttet til Forskergruppe for velferdsrett og Forskargruppe for europarett.

Så vel Melanie Hack som Tine Eidsvaag har arbeidsretten som primært forskningsområde. Det skjer en økt satsning på arbeidsrettslig forskning ved fakultetet. Prosjektet LaW-BALANCE, ledet av Melanie Hack, har fått 9.990.000 kr. fra Norges forskningsråd, med finansiering til to stipendiater. Her inngår tre arbeids- og diskrimineringsrettslige workpackages. Videre er en workpackage – ledet av Hack - innenfor CENTENOL-senteret knyttet til arbeidsrett. Hack leder dessuten en workpackage i et tverrfaglig samarbeidsprosjekt med OSLOMET, det såkalte REFLEX-prosjektet (NFR-finansiert med 12 millioner NOK, hvor fleksibilisering av arbeidslivet fra et arbeidsrettslig perspektiv skal undersøkes.) Alle disse prosjektene kjennetegnes med at den EU- og EØS-rettslige dimensjonen av norsk arbeidsrett skal belyses særskilt.

Dette tilsier at undervisningen vil ha et solid fundament i forskningen. Studentene vil dermed få tilgang til nye forskningsfunn.

Dessuten:

→ Tilkobling til internasjonale fagmiljøer og ressurser

Vi tenker også å knytte til oss andre undervisningsressurser, for eksempel i form av internasjonale forbindelser i forbindelse med prosjektene LaW-BALANCE og CENTENOL.

Dessuten vil vi gjerne benytte oss av mulighetene som ligger i ERASMUS+-programmet for å tilkoble erfarne gjesteforelesere til faget. Dette er av særlig relevans med hensyn til styrkning av den EU- og EØS-rettslige dimensjonen av faget.

→ Tilkobling til praktikere og nasjonalt fagmiljø

Tron Løkken Sundet, leder for domstolen Arbeidsretten, har undervist for oss i faget Arbeidsrett fordypning, og han har sagt seg villig til å fortsette dette samarbeidet. I tillegg til sin uvurderlige praktiske erfaring, er Sundet en svært produktiv forfatter. Han har skrevet kommentarutgaver til arbeidsrettslig lovgivning og artikler innenfor så vel individuell som kollektiv arbeidsrett, blant annet om arbeidsrettsprosess. Sundet er også redaktør for tidsskriftet Arbeidsrett. I tillegg ønsker vi å tilkoble eksterne praktikere via gjesteforelesninger, så som for eksempel eksperter fra ESA (se nedenfor forslag til emnet). 2

2. Arbeidsretten er et teoretisk svært interessant fag.

Arbeidsretten er et fag med et komplekst rettskilddebilde, bestående av både nasjonale og internasjonale kilder, hvor menneskerettigheter og særlig EU-/EØS-rett spiller en stor rolle. Særlig på grunn av det sistnevnte kan faget betegnes som ganske dynamisk. EU- og EØS-rettslige krav er spesielt sentrale i den arbeidsrettslige undervisningen. Blant annet tar faget Arbeidsrett fordypning opp kravene til fri bevegelse av arbeidstakere og arbeidsgivere (etablerings- og tjenestefrihet) og EU-konkurranserett. Men også uten grenseoverskridende saksforhold, er norsk arbeidsrett grunnet implementeringen av et stort antall arbeidsrettslige EU-direktiver (til dels inkorporert i EØS-avtalen, til dels ikke) preget av innflytelse av EU- og EØS-rett også i 'interne' saksforhold. Et eksempel på det er virkningen av EU's arbeidstidsdirektiv, som kommer opp for Høyesterett igjen i januar 2024. Det er både samspill og konflikter mellom norsk rett og EU- og EØS-rett, noe som har konkret, praktisk betydning for rettsanvendelsen. Her kan blant annet nevnes STX-saken (Rt-2013-258 allmenngjøringsvedtak), Holship-saken (HR-2016-2554-P, arbeidskamp i form av boikott) og ESAs aktuelle kritikk av de norske begrensningene for innleie fra vikarbyrå.

Videre vil vi fremheve arbeidsrettens kollektive dimensjon. Tariffavtalen er en helt spesiell avtaletype som har rettsvirkninger også for andre enn avtaleparter. Fastsettelse av lønns- og arbeidsvilkår i tariffavtaler har en enorm betydning for samfunnsøkonomien. Kollektive tvister er gjenstand for spesielle former for tvisteløsninger, blant annet vil kollektive retts tvister løses av spesialdomstolen Arbeidsretten.

Emnet overlapper ikke med andre norsk- eller engelskspråklige valgemner. Et fordypningsemne i arbeidsrett vil dessuten kunne fylle kunnskapshull i resten av fakultetets undervisningstilbud, blant annet hva angår diskrimineringsrett og trygderett, hvor vi for tiden ikke tilbyr egne spesialemner. Diskrimineringsretten inngår som et vesentlig element i arbeidsrettsundervisningen. Trygderetten er også tett forbundet med deler av arbeidsretten. Her tenker vi særlig å ta opp trygderettigheter i forbindelse med arbeidstakere som beveger seg over landegrensene. Også problemstillinger knyttet til LaW-BALANCE-prosjektet, som betalt permisjon, kan være aktuelle.

3. Arbeidsretten er et fag med stor praktisk relevans.

At arbeidslivet er inkluderende, på tvers av kjønn, etnisitet og funksjonsevne og også i et livsløpsperspektiv, er essensielt for samfunnsøkonomien. Den norske modellen for lønnsdannelse bygger blant annet på sterke fagforeninger, sentralisert og koordinert lønnsdannelse og trepartssamarbeid mellom staten, arbeidsgiver- og arbeidstakerorganisasjoner.

De fleste av oss, både jurister og andre, vil inngå i et arbeidsforhold i løpet av livet. Dette innebærer også arbeidsmuligheter for våre kandidater, blant annet i virksomheters HR-avdelinger og i organisasjoner på arbeidsgiver- og arbeidstakerside.

Arbeidsrett er også et populært fag blant studentene: Høsten 2023 leverte 44 kandidater eksamen i Grunnleggende arbeidsrett, 9 kandidater leverte eksamen i Arbeidsrett fordypning og 22 kandidater leverte masteroppgave innenfor faggruppen Arbeidsrett og diskrimineringsrett.

Praksisrelevansen har vist seg særlig i at domstolene i økende grad må ta stilling til arbeidsrettslig relaterte spørsmål, noe som særlig gjelder forholdet til EU- og EØS-rett. Å utvikle spisskompetanse med hensyn til samspill mellom norsk og internasjonal arbeidsrett er dermed viktig. 3

4. Forholdene ligger godt til rette for en sammenslåing av arbeidsrettsfagene.

Arbeidsrett var et felles emne (15 studiepoeng) før 2008. De tema som tas opp under nåværende Grunnleggende arbeidsrett og Arbeidsrett fordypning, har en klar saklig sammenheng. Det vil by på svært få praktiske problemer å slå fagene sammen. En kan også forvente en viss rasjonaliseringsgevinst, ved at dobbeltbehandling unngås. Per i dag går fagene etter hverandre på høstsemesteret, og det samlede arbeidsrettsfaget kan også legges til høstsemesteret. (Men vi er ikke absolutt bundet til at faget må gå om høsten.)

5. Emnet legger til rette for at studentene kan identifisere og utvikle egnete masteroppgaveprosjekter innen samme rettsområde

Dette kriteriet er klart oppfylt for arbeidsrettens vedkommende. Det finnes en egen faggruppe for Arbeidsrett og diskrimineringsrett for masteroppgaver, se [Masteroppgave ved Det juridiske fakultet | Det juridiske fakultet | UiB](#). Dette vil gi studentene ytterligere muligheter for fordypning og spesialisering innenfor temaene arbeidsrett og diskrimineringsrett. Faggruppen er allerede i dag svært populær. Studenter som ønsker å fordype seg kan også skrive stormaster eller innenfor forskerlinjen relatert til pågående forskningsprosjekter. Det er et ønske å oppmuntre studentene å velge prosjekter av høy aktualitet, hvor det for eksempel tas stilling til nyere utvikling så som rollen av kunstig intelligens i arbeidslivet.

Et foreløpig opplegg for et fordypningsemne i Arbeidsrett

Emnebeskrivelse

Arbeidsrett tar for seg de rettslige spørsmål som regulerer arbeidslivet. Dette kan gjelde rettsforholdet mellom den enkelte arbeidstaker og arbeidsgiver (individuell arbeidsrett), i tillegg til de rettsregler som regulerer organisasjonene på arbeidsmarkedet (kollektiv arbeidsrett). I tillegg tar arbeidsretten blant annet opp de offentligrettslige kravene til arbeidsmiljøet og i noen grad trygderettslige regler i tilknytning til deltakelse i arbeidslivet.

Arbeidsrett som spesialemne tar for seg arbeidsrettens metode og rettskilder. Arbeidsretten er et kontraktsrettslig fag, men kontraktsfriheten er i svært stor grad begrenset ved preseptorisk lovgivning til vern for arbeidstakerne. Lønns- og arbeidsvilkår fastsettes i stor grad i kollektive avtaler – tariffavtaler – og slike avtaler kan også i noen utstrekning fravike lov (semi-dispositiv eller tariff-dispositiv) lovgivning. Arbeidsretten er i økende grad internasjonalisert, ved internasjonale konvensjoner, blant annet i regi av ILO, men særlig ved EU- og EØS-rettslige krav. EØS-arbeidsretten stiller minstekrav til arbeidstakerrettigheter, mens annen EØS-rett – som fri bevegelse av tjenester samt konkurranseret – kan begrense nasjonale lovgiveres og arbeidsmarkedsparters handlemfrihet.

Faglige krav - læringsutbytte

Kunnskap:

Etter fullført kurs skal studentene kunne

- Forstå og beskrive arbeidsrettens metode og kildegrunnlag, herunder internasjonal og EØS-rettslig regulering av betydning for arbeidsretten.
- Ha inngående kjennskap til de minstekrav EØS-arbeidsretten stiller til arbeidstakervernet og til EU-/EØS-markedsrettens betydning for norsk arbeidsrett.
- Kunne forklare innholdet i sentrale begreper innenfor arbeidsretten, herunder arbeidstaker, arbeidsgiver og styringsrett
- Ha inngående kunnskap om forbudene mot diskriminering og deres anvendelse innenfor arbeidsretten
- Ha god kjennskap til partenes rettigheter og plikter mens arbeidsforholdet består, blant annet arbeidsplikt, lojalitetsplikt,

- Ha god kjennskap til arbeidsmiljø- og arbeidstidsreguleringen og kjennskap til permisjoner og permittering.
- Ha god kjennskap til reglene om opphør av arbeidsforhold og om virksomhetsoverdragelse
- Ha god kjennskap til den kollektive arbeidsretten, særlig om organisasjonsfrihet, tariffavtaler som avtaleform og deres rettsvirkninger og de ulike tvisteløsningsystemene.

Ferdigheter:

Etter fullført kurs skal studentene kunne

- Identifisere arbeidsrettslige problemstillinger og løse konkrete tolknings spørsmål innenfor individuell og kollektiv arbeidsrett
- Tolke og anvende internasjonale konvensjoner av betydning for arbeidsretten.
- Tolke og anvende EU- og EØS-rettslige forpliktelser på arbeidsrettens område.

Generelle ferdigheter:

Etter fullført kurs skal studentene kunne

- Finne fram til, tolke og anvende norske og internasjonale/EU-/EØS-rettslige rettskilder på arbeidsrettens område for å løse konkrete tvister.
- Utrede arbeidsrettslige problemstillinger.
  - o Kommunisere og diskutere arbeidsrettslige problemstillinger med et nasjonalt og internasjonalt/EU-/EØS-rettslig perspektiv. Emner som tas opp

Emner som tas opp

Fordypningsfaget Arbeidsrett kan bestå av i alt 14 moduler, med undermoduler:

Modul 1: Innledning. Rettskilder og grunnbegreper.

- a. Presentasjon av arbeidsrett
- b. Metode og rettskilder
  - a. Metode
  - b. Tvisteløsning i arbeidsretten (det tosporede system)
  - c. Rettskilder Nasjonale kilder
    - i. Internasjonale kilder
    - ii. Menneskerettigheter i arbeidsretten
    - iii. EØS-rett og EØS-arbeidsrett.
- c. Grunnbegreper
  - a. Arbeidstaker
  - b. Arbeidsgiver
  - c. Virksomhet

Modul 2: Likebehandling

Modul 3: Etablering av arbeidsforhold og ansettelsesformer.

Modul 4: Styringsrett og arbeidsplikt

Modul 5: Kravene til arbeidsmiljøet

Modul 6: Arbeidstid, ferie, permisjon

Modul 7: Styringsrett og lojalitetsplikt

Modul 8: Personopplysninger og kontrolltiltak

Modul 9: Opphør

Modul 10: Virksomhetsoverdragelse

Modul 11: Kollektiv arbeidsrett

- a. Innledning – historikk og aktualitet
- b. Grunnbegreper: fagforening, tariffavtale, interesselvst, rettstvst
- c. Organisasjonsfrihet
- d. Fredsplikt – med unntak
- e. Tariffavtaler, inngåelse, rettsvirkninger
- f. Tariffavtaler, tolkning
- g. Rettstvstister – domstolen Arbeidsretten
- h. Interesselvstister, opprettelse og revisjon av tariffavtaler
- i. Medbestemmelse

Modul 12 EØS-rett: Fri bevegelse av arbeidstakere

Modul 13 EØS-rett: Fri bevegelse av arbeidsgivere (etableringsfrihet og fri bevegelse av tjenester, inkludert utsending av arbeidstakere.)

Modul 14: Konkurranserett og arbeidsrett.

Undervisningsformer

I de gjeldende arbeidsrettskurs brukes som hovedregel forelesninger, mye som følge av ressursituasjonen. For Grunnleggende arbeidsrett har dette vært supplert med at det legges ut praktiske oppgaver med løsningsforslag, som studentene kan løse selv, eventuelt i grupper (fra høst 2023). For Arbeidsrett fordypning har Tron Løkken Sundet de siste ca. tre år holdt seminar på basis av praktiske oppgaver innenfor kollektiv arbeidsrett. For så vel Grunnleggende arbeidsrett som Arbeidsrett fordypning er det utarbeidet små innledninger til modulene, som tar sikte på å presentere innholdet i et (bittelite) nøtteskall.

I fordypningsfaget Arbeidsrett ønsker vi å øke den studentaktive delen av undervisningen. Problembasert læring vil utgjøre hoveddelen av undervisningsaktivitetene.

Forelesningene bør i større grad enn tidligere integrere studentaktive elementer, for eksempel ved at studentene gis i oppdrag å reflektere over en case eller et teoretisk emne. Dette forutsetter at vi er tilbakeholdne med hensyn til hvor heldekkende eller hvor utdypende forelesningene er. Som forelesere skal vi i større grad innta rollen som tilretteleggere av studentenes læring. Vi tenker å kombinere forelesningsøkter med oppgaveløsning i klasserommet. Studentene skal fortløpende oppfordres til å ta stilling til små spørsmål via den såkalte 'think-pair-share' modellen. Vi tenker også å legge til rette for mer omfattende gruppearbeid med krav til løsning og fremføring av praktiske og teoretiske oppgaver i arbeidsrett. Videre tenker vi å bruke 'flipped classroom'-metoden, i form av å

innspille korte videoer som gjennomgår de mer overordnede problemstillingene for hver modul/undermodul.

En idé kan være å ta utgangspunkt i saker som skal fremmes for Høyesterett, i forkant og i form av at man oppfordres til å lytte til forhandlingene, eventuelt ved behandling av ulike lovforslag.

Videre tenker vi å koble undervisningen til arbeidsrett i praksis. Dette vil gjøres ved å hente inn praktikere. Vi samarbeider allerede Arbeidsrettens leder Tron Løkken Sundet, som underviser i kollektiv arbeidsrett. Dessuten skal gjesteforelesere inviteres i tillegg til de vanlige tema. I likhet med det som allerede gjøres ved kurset «EU and EEA internal market law», skal praktikere bidra med å gi et verdifullt innblikk i aktuelle saker. Her kan vi tenke oss å invitere representanter fra LO, NHO, ESA, Diskrimineringsnemda eller Arbeidstilsynet. En del av de organisasjonene /institusjonene som er tilknyttet som stakeholders for LaW-BALANCE-prosjektet, kan inngå i dette.

Litteraturkrav

Den aktuelle situasjonen: Hovedlitteraturen innenfor Grunnleggende arbeidsrett er i dag på norsk (og er samlet i en bok), mens hovedlitteraturen innenfor Arbeidsrett fordypning er på norsk, dansk og med enkelte artikler på engelsk. Det har vært et problem å finne samlet og oppdatert litteratur av rimelig omfang innenfor EU-arbeidsrett og kollektiv arbeidsrett.

Planer for fordypningsemnet innenfor arbeidsrett: Problemene med å finne oppdatert og dekkende hovedlitteratur vil antakelig vedvare. Det finnes ingen samlet fremstilling av verken EØS-arbeidsrett eller av norsk kollektiv arbeidsrett. Vi håper imidlertid at sammenslåingen av fagene, kombinert med en intensjon om fordypning, vil føre med seg større muligheter til å for eksempel kombinere artikler, bokkapitler og annet materiale. Det kan bli aktuelt å øke innslaget av engelskspråklig litteratur på det nye arbeidsrettsfaget.

Prøvingsformer

Aktuelle prøvingsformer for spesialemnene i arbeidsrett er i begge tilfeller en fire timers skoleeksamen, hvor man har tilgang til alle Lovdatas baser. For Grunnleggende arbeidsrett har det i de seneste år stort sett blitt gitt en praktikumsoppgave, eventuelt kombinert med en liten teorioppgave. For Arbeidsrett fordypning har det stort sett vært gitt teoretiske oppgaver, men i enkelte tilfeller er det gitt praktiske oppgaver, da i kollektiv arbeidsrett.

Fordypningsemnet i arbeidsrett vil ligge godt til rette for at det kreves at studentene skriver et større skriftlig arbeid som forbereder dem på kravene i masteroppgaven. Dette kan for eksempel baseres på den ordningen en nå har på spesialemnet Free Movement under EU and EEA Internal Market Law. Her har en delt studentene i flere grupper, hver gruppe får i oppgave å forberede en presentasjon av et tema, deretter skriver de en individuell oppgave på ca. 3500 ord. Dette kan kombineres med muntlig og/eller skriftlig hjemmeeksamen. (Prøvingsformen må tilpasses studentmassen.)

Ved oppgaveutformingen – særlig dersom det skal utarbeides obligatoriske innleveringsoppgaver – må en ta høyde for de utfordringer som kan oppstå i forbindelse med kunstig intelligens, som ChatGPT o.l. Vi mener at krav om at studentene først skal presentere oppgaven i undervisningen, og etterfølgende bruk av muntlig eksamen, vil motvirke de problemer som kan oppstå ved at studentene bruker KI i oppgaveløsningen.

Oppsummering

Vi legger til grunn at Arbeidsrett er et fag som egner seg som fordypningsemne. Det er teoretisk og metodisk interessant og praktisk relevant og bygger på et komplekst rettskildesystem. Faggruppen Arbeidsrett og diskrimineringsrett på Masteroppgave gir grunnlag for ytterligere fordypning innenfor arbeidsrettslige emner. Vi vil derfor anbefale at fakultetet oppretter spesialemnet Arbeidsrett som 20 studiepoengs fordypningsemne. Kursansvaret foreslås delt mellom førsteamanuensis Melanie Hack og førsteamanuensis Tine Eidsvaag.

Bergen 13. desember 2023

Melanie Hack

Tine Eidsvaag

Vedlegg 4:

Forslag til fordypningsemne – folkerett

1 Introduksjon

Nedenfor følger et forslag til fordypningsemne innenfor internasjonal rett/folkerett. Det foreslås ulike mulige emnedesign avhengig av fakultetets prioriteringer.

Mot de kriterier som er stilt opp står forslaget svakt. Som tidligere varslet mener jeg fakultetet nå gjør et veivalg med tanke på om folkerett skal inngå i fakultetets portefølje i den overskuelige fremtid.

Nedenfor omtales ulike mulige emnedesign i punkt 2. Omtalen holdes kort, slik at innholdspunkter som det ville være naturlig å omtale her, men som også står i relasjon til de oppstilte kriterier omtales heller i punkt 4. Det antas at bruken av kriteriene må ligge innenfor vedtatte overordnede planer, slik at forslagens forholdet til disse omtales først i punkt 3.

I punkt 5 omtales så forholdet mellom det foreslåtte emnet og fag på den obligatoriske delen av studiet, så langt dette ikke er dekket av omtalen i punkt 4.

2 Ulike mulige emnedesign

2.1 Oversikt

Et fordypningsemne i folkerett kan tenkes løst på ulike måter. Det kan opprettes et rent nytt emne eller en kan bygge videre på emner som finnes innenfor spesialemneporteføljen og gi disse en overbygning.

2.2 Helt nytt emne

Det kan settes opp et helt nytt emne innen internasjonal rett/folkerett. Det sentrale i et slikt emne må være den allmenne folkeretten, og å få frem fellestrekk og forskjeller innen ulike deler av folkeretten. Slik sett er det ønskelig å fokusere emnet mot alminnelig folkerettslig metode. Vi vil da utdanne kandidater som kan arbeide med folkerettslige problemstillinger innen et vidt spekter, med en god grunnleggende forståelse og allmenne evner.

Det er en grunnleggende forutsetning for det forslaget som her fremmes at kompetanse innen norsk rett ikke gir kompetanse innen internasjonal rett/folkerett. Folkeretten representerer i dag en egen rettsorden med sin egen rasjonalitet og metode. I stor skala bygger den på de samme grunntanker og møter i noen grad de samme spørsmål som nasjonal rett, men rene overføringer mellom nasjonal rett og folkerett leder uavvergelig til feilslutninger.

Folkeretten er i dag dessuten – som nasjonal rett – markant oppdelt i flere rettsområder. Disse har samme utgangspunkt, men kanskje i større grad enn i norsk rett, preget av individuelle særtrekk. Kunnskaper innenfor ett område gir dermed ikke nødvendigvis gode forutsetninger for å arbeide med et annet.

Innenfor et fordypningsemne bør det derfor velges ut 2 til 3 materielle emner som studeres med krav til gode materielle kunnskaper. Metode kan – i vert fall i folkeretten – ikke studeres i isolasjon fra sine materielle komponenter. Å ta inn enkelte materielle emner gir kandidatene forståelse for samspillet mellom substansiell rett og metode, og åpner også for et betydelig større rettsteoretisk innslag samt refleksjoner om folkerettens rolle i det internasjonale samfunn.

Hvilke materielle emner som underviser er etter mitt syn underordnet. Emner bør i første rekke velges etter hva vi måtte ha kapasitet til å skaffe undervisningskrefter innenfor, og basert på hvordan de materielle emnene får frem ulike sider av det folkerettslige metodebilde.

Både utarbeidelsen av et slikt emne og undervisningen på et slikt emne er et omfattende arbeid. Det kan for en del av emnet trekkes på krefter ved fakultetet som ikke til daglig arbeider innenfor folkerett, blant annet knyttet til rettsteoretiske perspektiver. Fakultetet må likevel nøye vurdere om en har de personellmessige ressurser til å gjennomføre dette alternativet.

2.3 Samling av spesialemer med metodisk overbygning

Dette designforslaget er vesentlig mindre krevende å få opp og stå samt drifte enn forslaget i punkt 2.2. Det fremstår likevel vesentlig i strid med fakultetsstyrets intensjon, se også til dette punkt 4.2 nedenfor.

Fakultetet tilbyr i dag enkelte spesialemer med en folkerettslig innretning. En måte å sette opp et fordypningsemne er at studentene følger andre spesialemer for materiell fordypning, og at det så lages egen undervisning innenfor fordypningsemnet knyttet til den metodiske overbygningen.

Et slikt opplegg reiser en del pedagogiske utfordringer, men den grunnleggende metodiske idé om et samspill mellom materiell rett og metode som fokusområdet er vedlikeholdt. Den innholdsmessige realitet trenger således ikke ligge så langt fra det som er skissert over i 2.2.

Samordningen kan gjøres på ulike måter, to eksempler omtales her. Det kan (i) opprettes et nytt emne som gjør det nødvendig for studentene å også sette seg inn i og følge undervisning i andre spesialemer. Det kan så avholdes prøving i fordypningsemnet isolert fra de materielle emner. Da lettes undervisningsbyrde på det materielle i et nytt fordypningsemne ved at det spilles på eksisterende portefølje.

En annen måte å sette opp et fordypningsemne på (ii) er at det nye fordypningsemnet for bestått krever at en også avlegger og består andre nærmere bestemte spesialemer. Da avlegger studentene eksamen i antakelig to andre spesialemer med folkerettslig innretning, mens fordypningsemnet utelukkede kan fokusere på metodiske elementer og samspill mellom de materielle emner.

Da materielle juss fra de andre spesialemer inngår i det som aktivt benyttes i fordypningsemnet må her skje en studiepoengsmessig avkortning. Det mest nærliggende er kanskje at de to andre spesialemer får halv uttelling. Denne modellen innebærer i så fall at fordypningsemnet i folkerett innebærer en pakkelsning på 30 studiepoeng.

Modellene som foreslås her i punkt 2.3 har en vesentlig fordel fremfor det som er foreslått over i punkt 2.2 ved at de norske studentene integreres med internasjonale studenter. Den internasjonale retten er nettopp internasjonal i sin karakter, og en vesentlig feilkilde er å legge til grunn nasjonale tilnærminger. Et pedagogisk opplegg bør derfor legge til rette for og kreve krysskulturell kommunikasjon, noe som lettest skjer ved studentaktiv læring der internasjonale og norske studenter samarbeider. Se likevel om språkkravet nedenfor i 4.9.

Gevinsten ved forslaget her i punkt 2.3 er videre at vi benytter eksisterende undervisning og derved gir en lavere personellmessig belastning. Samtidig skal ikke denne overdrives. Vi har få emner å sette sammen de materielle emner av, og det vil trolig være behov for å opprette minst ett nytt spesialemer med folkerettslig fokus. Gevinsten på dette punkt kan derfor fremstå som større enn den i realiteten er.

3 Forholdet til samfunnsbehovet samt UiB og fakultetet sin forskningsprofil

3.1 Samfunnsbehovet

Den internasjonale retten representerer en grunnstein i internasjonale relasjoner og for staten Norge. Som fremhevet i utenriksministerens utenrikspolitiske redegjørelse til Stortinget 21. mars 2023:

Men Norges velstand og trygghet hadde ikke vært mulig uten klare, forutsigbare spilleregler og en velfungerende internasjonal orden. Hvor rett går foran makt. En orden som også Norge har bidratt til, gjennom utvikling av folkerett, som havrett og internasjonale handelsregimer.”

En slik tilnærming forutsetter tilgang til rettsvitenskapelig kompetanse. Fakultet må ta stilling til om fakultetet vil bidra til at Norge besitter denne kompetansen, eller om dette skal overlates til andre læresteder.

3.2 Universitetet i Bergen sine satsingsområder

Universitetet i Bergen skal særlig satse på Hav, Klima- og energiomstilling og Globale samfunnsutfordringer. Innenfor alle disse tre områder benyttes den internasjonale retten som et aktivt politisk verktøy i alt fra klimaforhandlinger til møte med bruk av makt i internasjonale relasjoner.

Universitetets overordnede strategi bør også speile seg i undervisningen ved fakultetet.

3.3 Fakultetets forskningsprofil

I følge fakultetets strategiplan for strategiperioden 2023 – 2030 skal fakultetet ha særlig fokus blant annet på klima- og energirett samt rettsstat og internasjonalt retts samarbeid. Den internasjonale retten fremstår ha en kjernefunksjon i begge disse.

Om disse områder utgjør faglige tyngdepunkt bør det da også speiles i undervisningen, særlig av hensyn til at forskningsbasert undervisning og på sikt å frembringe forskning innenfor fakultetets faglige tyngdepunkter.

4 Forhold til kriteriene som skal legges til grunn

4.1 Søkningen kommer fra et sterkt fagmiljø, fortrinnsvis knyttet til en forskergruppe

Jeg har i forbindelse med sak om innretning av eventuelle utlysninger av faste stillinger behandlet desember 2023 redegjort for mytt syn på folkerettens stilling som fagområde ved fakultetet. Det er ikke tilkommet noe til min vurdering som fremgår av den fremstilling. Det fremstår usikkert hva vi realistisk kan få til, særlig om fakultetsstyret mener at ambisjonsnivået må være i henhold til punkt 2.2. Avvikling av forskningsterminer mv må også antas være tilnærmet umulig for de som skal bære opplegget i overskuelig fremtid.

Fakultetet har ikke per i dag et fagmiljø som står i en god posisjon til å løfte et opplegg som foreslått her. Men om vi ikke søker dyrke frem kandidater innenfor fagfeltet er det heller ikke nærliggende at vi vil få det.

Forslaget har tilknytning til en forskergruppe da fakultetet ikke hadde tilstrekkelig oppslutning i gruppe A til å opprettholde en forskergruppe med folkerettsfokus.

4.2 Emnet overlapper ikke, eller bare i liten grad, med engelsk- eller norskspråklige valgemner (på bachelor- eller masternivå) som forutsettes videreført

Forslagets punkt 2.2 vil kan, men trenger ikke, innebære et slikt overlapp. Utfordringen er personellmessig. Jo større forskjell som skal kreves jo mer kreves av de som skal utvikle kurset, og jo mindre vil den forskningsbaserte komponent bli fordi en må fjerne seg fra egne områder. Forslaget til modell i punkt 2.3 vi lede til betydelig overlapp, men med den fordel at en får krysskulturell utveksling som styrker den tilførte kompetanse.

4.3. Undervisningsopplegget legger til rette for studentaktiv læring

Det er ikke her tegnet et konkret pedagogisk opplegg, men et fag med fokus på begrenset materiell rett, en kjerne i metode med tillegg av rettsteoretiske komponenter og retten i det nasjonale og internasjonale samfunnet perspektiver vil åpenbart ligge til rette for studentaktivitet både ved at undervisning forhåpentligvis kan holdes utelukkende i seminarstørrelse og med tanke på skriving og studentkommentering som en særlig attraktiv arbeidsform.

4.4 Undervisningsopplegget er knyttet til forskningsaktiviteten i fagmiljøet

Den er i vert fall knyttet til forskningsmålene våre, om i begrenset grad til forskningsaktiviteten. Det foregår forskningsaktivitet ved fakultetet med folkerettslig fokus, men lite med allmenn folkerett som kjerne, enn mindre grunnforskning på alminnelig folkerettslig metode.

4.5 De faglige kravene og det forventede læringsutbyttet reflekterer plasseringen som et 20-poengs fordypningsemne på 5. studieår

Emnet er åpenbart egnet for dette. Samtidig må det tas høyde for at studenten vil gå inn i dette med svært svake forutsetninger. En kan ikke bygge videre i nevneverdig grad på kunnskaper fra den obligatoriske del av studiet på samme måte som en kan for andre emner.

4.6 Emnet gir studentene inngående kunnskap om metodiske utfordringer og særpreg på det aktuelle rettsområdet og introduserer dem for ett eller flere teoretiske (ikke-dogmatiske) perspektiver som er spesielt relevante for rettsområdet

Ja, det er dette som foreslås som innretning for emnet.

4.7 Emnet legger til rette for at studentene kan identifisere og utvikle egnete masteroppgaveprosjekter innen samme rettsområde

Med en diskusjonsbasert inngang til alminnelig folkerettslig metode, rettsteoretiske perspektiver samt folkerettens funksjon nasjonalt og internasjonalt vil dette være nærliggende. Det må ansats at utvalget av materielle rettsområder vil ha en sturende funksjon.

4.8 Studentene må skrive et større skriftlig arbeid som forbereder dem på kravene til akademiske arbeider de vil møte på masteroppgaven (f.eks. i form av en obligatorisk oppgave eller en hjemmeeksamen, med krav til artikkelformat)

Det er nærliggende uavhengig av modell at emnet legger opp til et vesentlig slikt element. Dette kan skje på flere måter avhengig av hvor mørkt en ser på AI-tjenester sin teksproduserende evne. Hjemmeeksamen med justerende muntlig er et alternativ, et annet er mappeevaluering der en benytter tekster som er arbeidet med underveis i kurset og som har vært gjenstand for studentkommentering i kombinasjon med skoleeksamen.

4.9 Språkkravet

Invitasjonen til å komme med forslag er begrenset til norskspråklige emner. Dette kravet kan imøtekommes innenfor modellen foreslått i punkt 2.2. Forslaget er likevel på dette rettsområdet etter mitt syn uten faglig fundering og kontraproduktivt for oppnåelse av læringsmålene.

Rettsområdet er internasjonalt, kildesituasjonen likeså. Det er uungåelig at en del av kildene vil være internasjonale. Det bør også hovedtyngden av den litteratur som benyttes. Primært av hensyn til et tilstrekkelig faglig adekvat læremiddeltilfang på masternivå. Men også fordi studentene bør forholde seg til fagets terminologi slik den benyttes i kildene også i læringssituasjonen. På denne måten vil studentene oppnå bedre faglig forståelse enn om det skal benytte mer eller mindre treffende norske oversettelser.

For selve undervisningen innebærer dette at denne bør variere. Det er ikke noe i veien for at mye av undervisningen skjer på norsk, men en ikke uvesentlig del både kan og bør foregå på engelsk.

Det er til slutt grunn til å fremheve at et norskkrav også vil stå i veien for den krysskulturelle utveksling som faglig sett har store fordeler på et slikt emne. Se nærmere i punkt 2.3 over.

5 Forhold til obligatoriske deler av studiet

Det er over i punkt 4.5 alludert til at studentene ikke har noen bakgrunn av betydning i folkerett i den obligatoriske del av studiet. Den allmenne folkeretten ivaretas i dag gjennom JUS221 rettsstaten. Her benyttes det 6 forelesningstimer til folkerett alene, fordelt på 2 timer innføring i metode, 2 timer materiell folkerett og 2 timer studentaktiv forelesning med fokus på anvendt metode.

Folkerett er tema for en arbeidsgruppe. Læringsutbytte av denne begrenses av at det er den første arbeidsgruppen, samt at den skal skrives på engelsk slik at læringsfokus i skrivesituasjonen ligger like mye på språk som på innhold. Videre er folkerett isolert tema for en halv storgruppe.

Som tidligere nevnt er jeg i lys av de fastsatte læringsmålene for JUS221 ikke uenig i denne fordelingen. Samtidig er det illusorisk om en med dette mener å ha tilført studentene annet enn helt overfladisk kjennskap til folkerett.

Dette må etter mitt syn ses i sammenheng med punkt 3 over. Dersom fakultetet skal ha ambisjoner om i tråd med det som fremgår der må den alminnelige folkerett ha en plass i den studieordningen. Det har den ikke i dag i nevneverdig grad innenfor verken den obligatoriske del, og bare i sterk begrenset grad innenfor spesialiseringsdelen.

Dermed gjør fakultetet enten et løft der det åpnes for et 20 sp fag innenfor internasjonal rett/folkerett, eller fakultetet overlater rettsområdet til andre læresteder.

Knut Einar Skodvin

Vedlegg 5:

Universitetet i Bergen
Det juridiske fakultet

15.12.2023

Søknad om opprettelse av 20 studiepoengs emne i Immaterialrett på femte studieår

Det vises til e-post av 27.10.23, hvor det inviteres til å foreslå opprettelse av nye emner på 20 studiepoeng på femte studieår.

Vi søker med dette om opprettelsen av et nytt norskspråklig emne i Immaterialrett på 20 studiepoeng på femte studieår.

Vi ser for oss at faget skal omfatte de fleste av de temaene som i dag behandles i fagene JUS260-

2-A Design- og patentrett, JUS260-2-B Opphavsrett og JUS260-2-C Kjenneteiknsrett samt deler av faget JUS260-2-D Markedsføringsrett (delen som betegnes som «unfair competition law», og som har en grenseflate mot immaterialretten). Det vises til foreløpig utkast til læringsutbyttebeskrivelse som ligger vedlagt.

Mens de eksisterende emnene i stor grad har fokusert på de enkelte rettighetene, ser vi med et nytt emne i immaterialrett for oss at vi skal ha et noe større fokus på felles problemstillinger, sammenhenger og overlapp mellom de ulike immaterialrettsfagene. Eksempel på slike problemstillinger er lisensiering av ulike rettigheter, sanksjoner som følge av inngrep og spørsmål knyttet til overlappende beskyttelse (for eksempel spørsmålet om registrering av åndsverk som varemerker etter vernetidens utløp).

Dette er ambisiøst, men vi ser for oss at dette er mulig gjennom et større fokus på overordnede sammenhenger mellom immaterialrettsfagene og at dette vil gi en synergieffekt sammenlignet med en situasjon med undervisning i flere separate fag. Studentene har også fått en introduksjon til immaterialretten i faget JUS214 Tings- og immaterialrett, noe som gjør at faget kan starte på et høyere nivå. I samsvar med reformen av femte studieår må det også forutsettes at et emne på 20 sp kan gjøres mer omfattende enn to emner à 10 sp på den gamle ordningen. Vi ser likevel for oss at læringkravene må senkes til kjennskap til enkelte temaer for at faget ikke skal bli for omfattende.

Per i dag er det fire personer på fakultetet med kompetanse til å undervise i faget: Professor Tore Lunde, førsteamanuensis Torger Kielland, førsteamanuensis Knut Martin Tande og førsteamanuensis Liliia Oprysk. Dette danner et relativt sterkt fagmiljø, hvor ulike personer kan bytte på emneansvar og undervise i ulike temaer innenfor faget.

Undervisningsformen i faget vil først og fremst være seminarbasert, hvor det i stor grad legges opp til diskusjon rundt konkrete problemstillinger, typisk i form av praktiske oppgaver. Vi vil også lage et helt nytt opplegg der studenter må arbeide i grupper i forkant av seminarene, og utarbeide analyser av utvalgte immaterialrettslige problemstillinger som vi har utarbeidet, med kommentarer fra medstudenter. Under seminarene vil studentenes ulike analyser og kommentarer være en del av det som diskuteres. Vi regner med at det vil bli en god del ekstrarbeid med å utarbeide det nye opplegget. Vi legger til grunn at det vil bli gitt

en form for kompensasjon for slikt utviklingsarbeid, og vil ikke forplikte oss til å implementere opplegget uten avtale om ekstra kompensasjon i form av undervisningstimer.

I tillegg til utviklingsarbeidet, vil det nye undervisningsopplegget kreve innleveringer fra studentenes side, med lesning og muntlige eller skriftlige tilbakemeldinger fra vår side. Det er også aktuelt å la dette gå inn i vurderingsgrunnlaget for studentene i form av mappeevalueringer. Vi forutsetter at det er mulig å få kompensasjon for dette arbeidet, eventuelt ved at vurderingene blir regnet som en del av sensuren i faget.

Utover det som er sagt om mappeevaluering, ser vi for oss prøving i form av en hjemmeeksamen med etterfølgende muntlig på samme måte som det i dag gjøres i faget Design- og patentrett. Vil vurdere andre alternative prøvingsformer, for eksempel en obligatorisk oppgave som studentene arbeider med gjennom hele semesteret med etterfølgende muntlig presentasjon og/eller individuell muntlig prøving.

Tore Lunde   Torger Kielland   Knut Martin Tande   Liliia Oprysk

VEDLEGG – foreløpig utkast til læringsutbyttebeskrivelse

Studentene skal kunne:

Generelt

- beskrive immaterialrettens grunnlag og hensyn
- beskrive menneskerettighetenes betydning for innholdet i og forståelsen av immaterialrettighetene
- beskrive immaterialrettens internasjonale grunnlag og rettskilde
- beskrive nasjonale og internasjonale søknadssystemer for immaterielle rettigheter ; og systemer for regional og internasjonal håndhevelse (for eksempel Den europeiske patentdomstolen)
- beskrive reglene om overdragelse av immaterialrettigheter
- beskrive reglene om sanksjoner ved immaterialrettsinngrep

Opphavsrett

- gjøre greie for hvilke frembringelser som kan opphavsrettsbeskyttes
- gjøre greie for reglene om hvem som kan være innehaver av opphavsrettigheter
- gjøre greie for opphavsrettens originalitetskrav
- gjøre greie for reglene om åndsverks beskyttelsesomfang (inngrepsvurderingen) og eneretter
- gjøre greie for de viktigste avgrensningene av opphavsretten i åndsverkloven kap. 3
- beskrive opphavsrettens nærstående rettigheter i åndsverkloven kap. 2.

Patentrett

- gjøre greie for hvilke frembringelser som kan patenteres
- gjøre greie for kravene til utforming av patentsøknader
- gjøre greie for kravene til nyhet og oppfinnelseshøyde
- gjøre greie for reglene om patenters beskyttelsesomfang (inngrepsvurderingen) og eneretter

Kjennetegnsrett

- gjøre greie for hvilke kjennetegn som kan beskyttes som varemerker
- gjøre greie for alminnelige registreringsvilkår for varemerker (vml. § 14)
- beskrive absolutte registreringshindringer for varemerker (vml. § 15)
- gjøre greie for relative registreringshindringer for varemerker (vml. § 16)
- gjøre greie for reglene om innarbeidelse av varemerker
- gjøre greie for reglene om varemerkerettens innhold
- beskrive beskyttelsen av andre kjennetegn (for eksempel foretaksnavn, sekundære forretningskjennetegn, personnavn, domenenavn og opprinnelses og kvalitetsbetegnelser)

Designrett

- beskrive hvilke frembringelser som kan designregistreres
- gjøre greie for kravene til nyhet og individuell karakter
- gjøre greie for begrensningene i registrering av funksjonell design og reservedeler
- gjøre greie for reglene om designs beskyttelsesomfang (inngrepsvurderingen)
- gjøre greie for de designrettslige enerettene
- beskrive avgrensningene av designvernet

Markedsføringsretten

- gjøre greie for forbudet mot etterligning av andres produkter
- gjøre greie for forbudet mot handlinger som strider mot god forretningsskikk mellom næringsdrivende
- gjøre greie for forholdet mellom immaterialrettighetene og markedsføringslovens vern
- mot etterligning og handlinger i strid med god forretningsskikk

Vedlegg 6:

Kommersielle tvister

Innledning

Emnet Kommersielle tvister vil angå tvister i komplekse internasjonale kommersielle rettsforhold. Det vil dreie seg om hovedformene for løsning av slike tvister, fordeler og ulemper ved hver av dem og reglene for valg av tvisteløsningsform og for gjennomføring av prosessen innenfor den valgte tvisteløsningsform. Emnet vil i første rekke dreie seg om å håndtere tvister som allerede har oppstått mellom to eller flere parter, men vil også ta opp spørsmål om hvordan tvister kan forebygges for eksempel gjennom kontrakter og valg av tvisteløsningsmetode(r). I tillegg til å ta opp selve regelverket for håndtering av slike tvister, vil emnet dreie seg om hvilke valg som er de beste i ulike tvistesituasjoner. Det betyr at emnet også vil ta opp spørsmål knyttet til prosessrisiko og valg av tvisteløsningsprosess og -sted.

Emnet vil være særlig relevant for studenter som ser for seg en karriere i privat sektor. Det vil være spesielt aktuelt for advokater i forretningsjus, da både advokater som utformer større kontrakter og advokater som håndterer oppståtte tvister mellom to eller flere parter. Emnet vil dessuten være relevant for andre fremtidige karrierer, særlig som dommer eller som jurist i private bedrifter, interesseorganisasjoner eller næringspolitikk.

Emnets innhold og deler

Siden emnet skal dreie seg om valg av tvisteløsningsmekanismer for løsning av internasjonale kommersielle tvister, vil en hoveddel av emnet dreie seg om alternativene som er å finne på tvisteløsningsmarkedet. Hovedalternativene er rettergang for offentlige domstoler og voldgift. I og med at studentene ikke tidligere har studert voldgift, må en betydelig del av emnet dreie seg om dette.

Et gjennomgående tema er partenes adgang til å velge tvisteløsningsform og -sted. Valget står mellom offentlige domstoler, voldgift og ulike former for alternativ tvisteløsning, det vil si tvisteløsningsmekanismer som verken er voldgift eller rettergang i offentlige domstoler. I internasjonale tvister blir det også spørsmål om hvilken stats domstoler et søksmål eventuelt kan eller skal anlegges ved, og hvor en voldgiftssak skal gå.

Under alle disse tvisteløsningsmekanismene har partene adgang til å avtale – i større eller mindre grad - hvordan prosessen skal gjennomføres. Innenfor voldgift er slike prosessavtaler godt etablerte ved at de aller fleste prosessreglene er deklatoriske. I nyere tid har adgangen til å avtale innholdet i prosessen også blitt mer diskutert for rettergang i offentlige domstoler, og det er grunn til å tro at debatten om dette vil tilta i årene som kommer.

Både for valget av tvisteløsningsform og for spørsmål om en prosess i det hele tatt skal innledes, blir vurderinger av prosessrisiko sentrale.

Digitalisering er et gjennomgående spørsmål for alle disse formene for tvisteløsning. Mange av debattene om bruk av digitale hjelpemidler vil kunne inkorporeres i de allerede nevnte kategoriene, f.eks. er online dispute resolution (ODR) et innarbeidet begrep innenfor alternativ tvisteløsning. Det

kan imidlertid være grunn til å sette digitalisering særlig på dagsorden, for eksempel for å diskutere om dommere og andre aktører kan bruke KI som hjelpemiddel.

Hovedtemaene fordeler seg da omtrent slik:

- Voldgift
- Jurisdiksjonsvalg
- Alternative tvisteløsningsmetoder
- Prosessavtaler
- Vurdering av prosessrisiko og prosesstrategi, samt valg av tvisteløsningsprosess
- Digitalisering og tvisteløsning

De temaene vi nå har nevnt blir faste elementer i emnet. I tillegg ønsker vi å ta opp en del emner som byttes ut fra år til år eller med noen få års mellomrom. Vi ser for oss at disse temaene kan bli tatt opp:

- Bevis: tilgang til, sikring, innhenting over landegrensar, spesielt i tilfeller der bevisene finnes i et annet land enn der tvisten pågår
- Midlertidig forføyning og andre former for midlertidige avgjørelser
- Gruppesøksmål, massekumulasjon og andre typer flerpartsprosess
- Dommerstyring av komplekse saker; saksstyring, forholdsmessighet, samarbeid mellom dommer og partene
- Søksmålsfinansiering: tradisjonell tredjepartsfinansiering og moderne former for tredjepartsfinansiering
- Rettspraak - adgangen til å føre rettsaker på engelsk, engelske dokumenter og vitner/sakkyndige
- Dispute system design: planlegging, implementering og evaluering av tvisteløsningsprosesser i ulike organisasjoner (for eksempel behandling av kundeklager)

For alle disse temaene – både de konstante og de utskiftbare – vil det være et avansert rettskildemateriale. Både voldgift og jurisdiksjonsvalg for kommersielle saker er inngående regulert i internasjonale, globale eller europeiske, konvensjoner, forordninger og ulike former for soft law. Begge disse rettsområdene vil i tillegg være styrt av retten i landet der søksmålet anlegges, og man vil finne en del rettslige møtepunkter mellom voldgift og rettergang. Et eksempel på dette er anvendelse av offentlige domstoler for å avsi kjennelser om bevilgning eller midlertidig forføyning i saker som ellers behandles under voldgift. Et annet eksempel er anvendelsen av Bryssel I-forordningen og Luganokonvensjonen i saker hvor det er avtalt eller åpnet voldgift. I tillegg vil rettsanvendelsen kompliseres av partenes adgang til å «skreddersy» prosessen i form av en voldgifts/prosessavtale.

Undervisningsopplegg

Emnet vil bruke varierte undervisningsformer med studentaktive læringsformer, blant annet både praktikumsoppgaver og øvelser knyttet til valg av tvisteløsningsmetode og utforming av tvisteløsningsklausuler).

Emnets metodiske særtrekk vil bli diskutert fortløpende, særlig samspelet mellom internasjonale (europeiske) og nasjonale regler, konvensjoner, lovgivning, rettspraksis og soft law (særlig UNCITRAL voldgiftsmodelloven). Undervisningsopplegget vil bli lagt opp slik at studentene aktivt må drøfte og løse metodiske utfordringer og metodevalg.

Vi vil også introdusere ikke-dogmatiske, teoretiske perspektiver knyttet til vurdering av prosessrisiko og valg av tvisteløsningsmetoder. Studentene lærer å forstå og vurdere ulike hensyn som bør påvirke valg av tvisteløsningsprosess og prosessopplegget, herunder forretningsmessige, tekniske,

økonomiske og relasjonelle forhold, og drøfte både rettslige og ikke-rettslige forhold som påvirker prosessrisiko og -strategi med sin oppdragsgiver.

Emnet vil ha mange engelskspråklige innslag. Store deler av den anbefalte litteraturen vil være på engelsk og vi ser for oss at en god del av undervisningen er på engelsk. Det vil selvsagt gjelde for all undervisning gjort av lærere fra andre land, men også andre deler av undervisningen kan det være nærliggende å ha på engelsk.

Nye teknologier og de endringer og utfordringer de medfører vil tematiseres løpende i undervisningen, men også drøftes separat. Den teknologiske utviklingen, sammen med rettslige endringer, herunder større aksept for prosessuelle avtaler, medfører nye rettslige problemstillinger som vil tas opp i emnet, og dermed vil studentene kunne få noen verktøy for å håndtere nye rettslige spørsmål.

Vi ser for oss flere typer arbeidskrav som sammen danner en mappe. Det er aktuelt at et av arbeidskravene er på engelsk.

Et av arbeidskravene er et større skriftlig arbeid (10 + sider) der studentene fordypet seg i et selvvalgt tema (vi ser for oss at en temabank som kan brukes som utgangspunkt for valg av tema). Skrivning av teksten forbereder studentene til kravene til akademiske arbeider som stilles til masteroppgaver, og til arbeidsformer som de vil ha nytte av når de skriver masteroppgaven. Det vil settes av tid til skriveprosessen, for eksempel ved at studentene legger frem en skisse til arbeidskravet, som medstudentene og faglærer kommenterer.

Pensum består av cirka 1000 sider, hvorav rundt 800 sider er fellespensum. De resterende sidene skal studentene selv sette sammen utfra temaet for det større skriftlige arbeidet. Pensum vil bestå av utvalgte bøker (antakelig på engelsk) som danner en koherent overbygging samt relevante artikler mv.

Læringsutbytte

Vi mener at det ikke er naturlig å utarbeide en læringsutbyttebeskrivelse på dette tidspunktet. Vi vil imidlertid peke på punkter fra læringsutbyttebeskrivelsen for hele masterstudiet som er særlig relevante for det foreslåtte emnet.

Kunnskapar

- korleis norsk rett vert påverka av EU-retten, EØS-retten, internasjonale menneskerettar og annan folkerett
- juridisk metode, mellom anna korleis juridisk argumentasjon varierer på ulike rettsområde
- korleis ny teknologi kan brukast til å automatisere avgjerdsprosessar og bidra til å løyse rettslege problem på nye måtar, men også rettslege og etiske utfordringar dette kan medføre
- akademiske krav til kjeldetilvising og bruk av andre sitt arbeid

Ferdigheiter

- innhente og systematisere rettsleg relevant materiale frå norske, skandinaviske og engelskspråklege kjelder, også ved bruk av digitale verktøy

- foreta ei sjølvstendig, heilskapleg, kritisk og etisk gjennomtenkt analyse for å nå eit fagleg forsvarleg standpunkt om kva som er gjeldande rett
- foreta rettspolitiske og komparative vurderingar av rettsreglane
- løyse nye problem og bidra til rettsleg nytenking
- utarbeide ulike former for sjølvstendige skriftlege arbeid
- gi tilbakemeldingar på andre sitt arbeid og sjølv få og gjere bruk av slike tilbakemeldingar

Generell kompetanse

- systematisere og avvege argumentasjon, rådgje og treffe avgjerder
- tileigne seg ny kunnskap, følge med i rettsutviklinga og løyse nye rettslege spørsmål
- planlegge og gjennomføre større arbeidsoppgåver innan ei gitt tidsramme
- følge akademiske krav til kjeldetilvisingar og bruk av andre sine arbeid
- arbeide sjølvstendig og i grupper
- forholde seg til dei rettslege og etiske utfordringane knytt til den teknologiske utviklinga

Prøvingsform

Vi ser for oss en form for muntlig eksamen enten som selvstendig vektet vurderingsdel eller som justerende muntlig prøve. I begge tilfellene vil den muntlige prøven være knyttet til enten det større skriftlige arbeidet alene, eller som en del av en mappevurdering, der det større skriftlige arbeidet utgjør en vesentlig del. Vi mener at det ikke er naturlig å slå fast prøvingsformen på dette tidspunktet.

Forskningsmiljø, undervisningskrefter og emneansvar

Emnet vil forankres i fakultetets sterke forskningsmiljø i sivilprosess. Vi er en temmelig stor gruppe fagpersoner som aktivt forsker innenfor sivilprosessen, og samlet sett dekker forskningen vår store deler av sivilprosessen som fagfelt. Det vil dermed være enkelt å gjøre undervisningen forskningsnær, for eksempel ved å bruke temaer fra fagmiljøets pågående og tidligere forskningsprosjekter eller (gjeste)forelesninger knyttet til slike prosjekter.

Mye av emnet skal kunne håndteres med interne lærekrefter. Men vi ønsker også at emnet skal inkludere lærere fra det brede internasjonale nettverket av forskere som vi er en del av. Innenfor vårt nettverk er der mange fagpersoner som vil kunne engasjeres som forelesere eller på andre måter, og vi ser for oss at vi knytter til oss undervisere fra år til år alt etter hva vi til enhver tid har behov for. På den måten vil emnet lettere kunne utvikles over tid.

I allfall i en overgangsfase vil det være behov for å knytte til seg eksterne lærekrefter om voldgift. Siden voldgift er et etablert fagområde ved mange fakulteter i Norden og Europa, vil vi neppe få problemer med å skaffe disse lærekreftene. En del av ambisjonen med emnet er - på sikt - å bygge opp et eget forskningsmiljø i voldgift på fakultetet. For tiden er det ingen aktive forskningsmiljøer om voldgift i Norge, slik at fakultetet her vil kunne være med på å reetablere et forskningsfelt om et meget viktig praktisk rettsområde.

Forholdet til andre emner

Emnet Kommersielle tvister bygger videre på sivilprossdelen av emnet JUS242 Rettergang, slik at alle studenter på det nye masteremnet først må ha godkjent emnet Rettergang. Deler av det nye emnet vil studentene ha kjennskap til fra JUS242 Rettergang, men det nye emnet skal være mer rettet inn mot større kommersielle tvister, blir mer dyptgående og skal ta et mer internasjonalt perspektiv enn man finner i rettergangsemnet.

Emnet overlapper i liten grad med engelsk- eller norskspråklige valgemner (på bachelor- eller masternivå). Det vil være noe overlapping med emnet International Civil Procedure, særlig med tanke på Luganokonvensjonen (og Bryssel I-forordningen). Etter vår oppfatning er det fruktbart å anse Kommersielle tvister og International Civil Procedure som supplerende emner innenfor beslektede fagfelt. I den videre utviklingen av vårt foreslåtte emne vil det være viktig å få til en god samordning med International Civil Procedure. Dette kan gjøres slik at studentene oppfordres til å ta begge emnene, for eksempel ved at International Civil Procedure går tidlig i høstsemestret (slik den gjør i dag).

Det vil også være en liten overlapp mellom dette emnet og undervisningen i konfliktløsning. Begge emnene behandler meklings og forhandlingsteknikk, forskjellen er at forhandlinger og meklings utgjør bare en liten del i vårt foreslåtte emne. I dette emnet er sammenligning av ulike tvisteløsningsformer, fordeler og ulemper ved dem, og rettsvirkningene av slike prosesser (f.eks. i hvilken grad avtaler om og avtaler som har inngått under ulike typer av alternative prosesser kan fullbyrdes), mens konfliktmekling vektlegger meklingsprosessen som sådan og tilbyr praktisk opplæring i den.

Administrative føringer

Søknaden kommer som sagt fra et sterkt fagmiljø knyttet til en forskergruppe. Vi har som sagt kapasitet til å ta mye av undervisningen internt samtidig som vi også kan benytte våre internasjonale nettverk for å supplere med spesialiserte undervisere for avgrensede temaer. Vi nevner også at forskergruppen har nettverksmidler finansiert av Norges Forskningsråd. Midlene skal primært gå til utvikling av forskningsnettverk, men det foreslåtte emnet er så tett knyttet til våre forskningsnettverk at midlene indirekte også kan komme emnet til gode. For eksempel vil midlene kunne brukes til å finansiere gjesteforskeropphold, og forskerne det er aktuelt å invitere vil være aktuelle som undervisere på emnet.

Vi ser for oss at Anna Nylund blir emneansvarlig. Anna kommer til å fratre som emneansvarlig for barnerett, og vil derfor ikke ha emneansvar i studieåret 2025/2026 (antakelig heller ikke 2024/2025). Magne Strandberg er aktuell som en andre emneansvarlig dersom fakultetet ønsker at det skal være to emneansvarlige.

Vi foreslår at emnet undervises i høstsemestret. Da vil studentene ha gjennomført emnet Rettergang et halvt år i forveien, noe som legger godt til rette for å starte på et fordypningsemne. Plasseringen av emnet må for øvrig samordnes med International Civil Procedure, og muligens slik at emnene på sikt danner et helhetlig helårsopplegg (sammen med masteroppgaven). Hvis dette emnet plasseres på høstsemesteret, vil studentene få et meget godt grunnlag for å velge temaer for masteroppgaven på vårsemesteret. Sammen med det mer generelle emnet Rettergang, vil studentene ha mulighet for å velge og identifisere en rekke ulike masteremner innenfor tradisjonell offentlig rettergang, voldgift, internasjonal sivilprosess og alternativ tvisteløsning. Emnet vil også kunne samkjøres med Comparative Private Law.

Emnet skal være klart til oppstart høsten 2025. Utviklingen av undervisningsopplegget vil gjøres høsten 2024, og i den perioden vil vi også klare å knytte til oss det vi ønsker av eksterne lærekrefter. Både Anna Nylund og Magne Strandberg har ledig undervisningskapasitet fra høsten 2025, og vi vil dessuten kunne supplere med andre lærere internt.

Bergen 14.12.2023

Anna Nylund og Magne Strandberg

Vedlegg 7:

Camilla Bernt
Professor i rettvitenskap
Det juridiske fakultet
UiB

16.11.23

Det juridiske fakultet
UiB

Søknad om å opprette emnet Konfliktmekling som 20 studiepoengs spesialemerne på ny studieordning

Jeg viser til epost 27.10.23, med presisering i epost 16.11.23, med invitasjon til å foreslå spesialemerne på 20 studiepoeng på femte studieår på ny studieordning.

Fakultetet har siden 2008 tilbudt spesialemerne Konfliktmekling, de første årene delt i to emner av 10 studiepoeng, hvorav det ene var et fordypningsemne, men deretter som ett samlet emne på 20 poeng. Emnet ble utviklet av daværende professor II Vibeke Vindeløv i nært samarbeid med undertegnede og Solfrid Mykland Fjell. Sistnevnte spiller fortsatt en sentral rolle i emnet som ekstern lærer og bidrar med forskningsbasert undervisning. Emnet har alle årene det har pågått fått overveldende gode tilbakemeldinger fra studenter, praktiserende jurister og andre profesjonsutøvere som har gjennomført det. Emnet er det eneste i sitt slag i Norge. Det har stor gjennomføringsgrad blant studentene som følger undervisningen, og eksamensresultatene er gode. Vi har gjennom årene utviklet et emneinnhold og et opplegg som synes å fungere godt, med en klar overvekt av studentaktive læringsformer. Vi stiller krav om 75 prosent oppmøte, og studentene skal midtveis i semesteret levere tre refleksjonsnotater av 900 ord hver, som de får tilbake med kommentarer med tanke på videre læring og krav til argumentasjon og fremstilling på den avsluttende hjemmeeksamenen.

Jeg ønsker nå å videreutvikle emnet og tilby dette på ny studieordning. Som ledd i utviklingen av emnet vil jeg styrke forankringen i fagmiljøet ved å involvere Anna Nylund som lærer på kurset og utvide med enkelte tema. Hun vil bidra med undervisning basert på egen forskning. Til slutt i denne søknaden følger gjeldende emnebeskrivelse for emnet, med de endringene jeg så langt ser for meg å gjøre markert med «merk endringer». Jeg har notert meg at det ikke er noe krav om en ferdigutviklet emnebeskrivelse ved denne. Emnebeskrivelsen som er vedlagt er i denne sammenhengen derfor først og fremst ment som en hensiktsmessig beskrivelse av hovedtrekkene i emnet. Det må for ordens skyld nevnes at siden denne i hovedtrekk er utformet før det nye kvalifikasjonsrammeverket, har den en form som avviker fra nyere emner.

I det følgende vil jeg redegjøre for hvordan emnet svarer på kriteriene i styrevedtaket om spesialemerne på 5. studieår:

- *Søknaden kommer fra et sterkt fagmiljø, fortrinnsvis knyttet til en forskergruppe:*
Tidligere har jeg vært eneste forsker ved fakultetet med særlig kompetanse på mekling, og jeg har hatt jordskiftedommer ph.d. Solfrid Mykland Fjell som hovedsamarbeidspartner i emnet i alle år. Hun vil fortsatt spille en sentral rolle i emnet. Da fakultetet ansatte Anna Nylund ble vår interne forsknings- og undervisningskompetanse på mekling vesentlig

styrket. Nylund og jeg leder forskergruppen i sivilprosess og konfliktløsning i fellesskap, og har forskningssamarbeid knyttet til mekling. Nylund, Fjell og jeg har et nylig oppstartet forskningsprosjekt om bruk av særmøter i mekling, hvor det skal gjøres surveyundersøkelser i alle landets domstoler. Nylund leder NFR-prosjektet Tvisteløsning på grunnplanet, og Magne Strandberg og jeg utgjør sammen med henne prosjektgruppen. Dette prosjektet undersøker ulike konfliktløsningsmetoder for små tvister komparativt og har dermed klare koblinger til meklingsemnet.

- *Undervisningsopplegget legger til rette for studentaktiv læring*
Emnet har siden starten vært en pioner på fakultetet når det gjelder studentaktive læringsformer. Forelesninger utgjør en relativt liten del av undervisningen, og det legges opp til studentaktivitet også under disse. Mesteparten av tiden brukes på rollespill og andre praktiske øvelser, samt plenumsdiskusjoner. Det nye emnet vil sikte mot enda mer tid til praktiske øvelser, dels ved å utvide antall undervisningstimer noe, og dels ved å legge til rette for at studentene får «i lekse» å gjennomføre rollespill.
- *Undervisningsopplegget er knyttet til forskningsaktiviteten i miljøet*
Min forskning har mekling som et av to hovedtyngdepunkt, med min doktoravhandling *Meklerrollen ved mekling i domstolene* som startpunkt, etterfulgt av flere artikler. I 2022 utgav jeg boken *Mekling. Effektiv og hensynsfull konflikthåndtering* sammen med Sverre Blandhol. Denne er fagfellevurdert og står sentralt i anbefalt litteratur i emnet Konfliktmekling. Solfrid Mykland Fjell har doktorgrad og en rekke andre forskningsartikler innen mekling. Anna Nylund har også omfattende forskning innen mekling.
- *De faglige kravene og det forventede læringsutbyttet reflekterer plasseringen som et 20-poengs fordypningsemne på 5. studieår*
Emnet er tverrfaglig, med rettsvitenskapelige, psykologfaglige og andre samfunnsvitenskapelige perspektiver. Studentene må håndtere et bredt tilfang av litteratur, både på engelsk og skandinaviske språk. Når det gjelder de rettsvitenskapelige delene av emnet er rettskildesituasjonen utfordrende, da det i motsetning til for mer tradisjonelle rettsspørsmål, mangler rettspraksis, lovgivningshistorikken er nokså kort og derfor er det mindre forarbeidet, og tematikken er mindre behandlet i rettsvitenskapelig litteratur enn mer tradisjonelle tema.
- *Emnet gir studentene inngående kunnskap om metodiske utfordringer og særpreg på det aktuelle rettsområdet og introduserer dem for ett eller flere teoretiske (ikke-dogmatiske) perspektiver som er spesielt relevant for rettsområdet*
Som redegjort for ovenfor har emnet særlige metodiske utfordringer på grunn av rettskildesituasjonen. Videre er flere av meklingsordningene i Norge knyttet til avgjørelsesorganer, og med materiell og prosessuell lovgivning som setter rammer for hvordan meklingen kan foregå og hvilken kontroll meklerne skal ha med utfallet, noe som reiser særlige problemstillinger. Emnet er som nevnt tverrfaglig og gir innsikt i psykologfaglige og andre samfunnsvitenskapelige perspektiver og metoder.
- *Emnet legger til rette for at studentene kan identifisere og utvikle egnede masteroppgaveprosjekter innen samme rettsområde*
Det er mulig å skrive masteroppgaver som analyserer gjeldende rett for ulike problemstillinger på meklingsfeltet. Rettskildesituasjonen tilsier at dette er mer utfordrende enn masteroppgaver innen en del andre felt, og det er derfor noe som helst

anbefales de faglig sterke studentene. Det ville være nærliggende å skrive masteroppgaver som innebærer empiriske studier innen dette fagfeltet. Dette fordrer imidlertid at studenten selv allerede behersker, eller skaffer seg kompetanse til å beherske, samfunnsvitenskapelige metoder. Videre fordrer det at studenten har en veileder som behersker metodene. Som fakultetet er kjent med, mener jeg at fakultetet burde knytte til seg en førstekompetent forsker med slik kompetanse, helst i full stilling, eventuelt som professor II.

- *Studentene må skrive et større skriftlig arbeid som forbereder dem på kravene til akademiske arbeider de vil møte på masteroppgaven (f.eks. i forma av en obligatorisk oppgave eller en hjemmeeksamen, med krav til artikkelformat)*

Det legges opp til 4 døgns hjemmeeksamen med ordgrense på 4000 ord tilsvarende som i det eksisterende emnet. Det vil bli stilt krav om at teksten oppfyller krav til akademiske arbeider. For at studentene skal få øvelse i å skrive om tverrfaglige tema, er det et obligatorisk arbeidskrav i kurset at de skal levere tre refleksjonsnotater av 900 ord hver. De får disse tilbake med kommentarer. Studentene får fem oppgavetema å velge fra. Disse omfatter for tiden konfliktanalyse, der de skal analysere en konkret konflikt, analyse av henholdsvis to forhandlingsrollespill og to meklingsrollespill, og en drøftelse av etiske caseoppgaver som er drøftet i undervisningen. Studentene skal i notatene vise at de kan anvende teori til å analysere og drøfte konkrete problemstillinger, og henviser til teorien i tråd med akademiske standarder. Eksamensoppgaven legger opp til tilsvarende metodikk: Studentene skal presentere relevant teori på en presis måte og anvende denne til analyse og drøftelse av ulike problemstillinger. Eksamensoppgaven vil alltid etterspørre at studentene bruker egne eksempler, for på den måten å etterprøve at studentene virkelig har forstått problemstillingene og teorien.

Undertegnede har for tiden ikke andre emneansvar ved fakultetet enn JUS 261-2-A Konfliktmekling, som dette nye emnet er ment å erstatte. Jeg tenker i første omgang å ha emneansvaret alene, da Anna Nylund har andre tunge forpliktelser. Dersom fakultetet skulle ansette ytterligere en førstekompetent forsker med kompetanse innen mekling, vil det være nærliggende å dele emneansvaret med vedkommende.

På de påfølgende sidene følger som nevnt et foreløpig utkast til emnebeskrivelse som baserer seg på dagens emnebeskrivelse, men med noen endringer. Disse endringene er dels innholdsmessige, dels handler det om tydeliggjøring av hva som faktisk ligger i de enkelte elementene.

Ettersom emnet bygger på et eksisterende emne, vil det ikke ta lang tid å få det klart til undervisning, enten det ønskes høst 2025 eller vår 2026. Det som gjenstår, er å utforme en endret emnebeskrivelse i tråd med gjeldende mal for slike, å revidere litteraturlisten med sikte på noen av de tematiske tilføyelsene i emnebeskrivelsen og å finregne på antallet undervisningstimer for å utnytte rammen på 300 timer på best mulig måte.

Når det gjelder undervisningssemester, er mitt førstevalg høstsemesteret, men dersom det passer best i fakultetskabalen at emnet undervises om våren, er dette også mulig.

Vennlig hilsen,
Camilla Bernt

Mål og innhold

Formålet med kurset er å gi deltakerne en teoretisk og praktisk forståelse av konfliktmekling mekling som konfliktløsningsmetode. Ved kursets avslutning vil deltakerne være fortrolige med grunnleggende begreper og sentrale problemstillinger og utfordringer i meklingsfaget. Deltakerne vil lære om ulike faglige perspektiver på konfliktmekling, herunder hvilke verdier mekling kan bygge på og forholdet mellom disse og de verdiene og prinsippene tradisjonell domstolsbehandling og forvaltningsmessig saksbehandling bygger på, psykologiske mekanismer i konflikt og kommunikasjon, og empirisk forskning på mekling. I tillegg vil deltakerne ha prøvd mekling i praksis. Kurset vil foregå som et samspill mellom teori og praksis, og deltakerne medvirker aktivt i hele kursforløpet.

Kurset har klasseromsundervisning med forelesning, diskusjoner, rollespill og andre praktiske øvelser, og har en klar overvekt av studentaktive læringsformer. Undervisningen er fordelt på to uker med intensiv undervisning, totalt 42-50 timer fordelt med cirka halvparten av timetallet på hver uke. De siste to timene er spørretime.

Studentene får i den andre undervisningsuken løpende oppfølging og veiledning under meklingsrollespillene. Studentene vil da bli delt opp i mindre grupper som hver veiledes av en lærer som observerer hele forløpet og gir tilbakemeldinger sammen med studenter. Forholdstall mellom lærer og studenter på slike rollespill vil være 1:8.

Følgende tema vil bli behandlet:

- Konfliktforståelse
- Kommunikasjonsteori
- Mekling: Definisjon, historikk. Forholdet til andre konfliktløsningsformer: verdimessig, metodisk og rettslig.
- Mål og modeller for mekling
- Forhandlingsteknikk.
- Meklingens ulike trinn, meklerroller og meklingsteknikker.
- Rettsmekling, familiemekling, samtaleprosess og andre meklingsinstitutter for sivilrettslige tvister. Rettslig regulering. Erfaringer fra praksis. Forskning.
- Mekling i straffesaker.
- Etikk
- ~~Internasjonale konflikter. Paradigmer. Forsoning. Rettferdighet.~~
- ~~Rettsikkerhet.~~
- Meklingsforskning.
- Komparative perspektiver: Hvordan har andre land innrettet mekling og andre former for konfliktløsning sammenliknet med Norge?
- Internasjonal regulering av mekling

Læringsutbytte

Forklare forskjellen på mekling, voldgift og domstolsbehandling og andre konfliktløsningsmetoder av konflikter.

Kommentert [CB1]: Her må jeg gjøre et regnestykke for å se om 50 undervisningstimer går opp med 300 timer. En del av timene vil være rollespill med faktor 3, men her vil det i uke 2 være minst tre lærere som samtidig skal ha uttelling som veiledere under rollespill.

Analysere en konflikt ved hjelp av konflikteskalering og konfliktdimensjoner og *reflektere* over bruken av begrepene i eget liv, på samfunnsnivå og i en internasjonal kontekst.

Redegjøre for samspillet mellom meklings teorien og de praktiske erfaringene fra undervisningen.

Forklare og reflektere over konfliktmekling og trinnene i prosessen i den reflektive meklingsmodellen.

Redegjøre for og reflektere over ulike meklerroller og meklingsmodeller, og hvilke verdier disse bygger på.

Redegjøre for og bruke meklings teknikker i rollespill og *reflektere* over de valg, som gjøres i en meklings sak.

Forklare sentrale meklingsbegreper som nøytralitet, rettferdighet, sannhet, makt, dialog, kontakt, empati, forhandling mv., samt bruke dem i rollespill og *analysere* saker i relasjon til dette.

Forklare en hel meklings sak og *gjennomføre* et rollespill som mekler.

Treffe avgjørelse om hvordan en meklings sak

skal håndteres før møtet, i møtet og etter møtet.

Reflektere over, om en gitt sak er egnet til meklings sak og *argumentere* for og imot.

Reflektere over egne styrker og svakheter som mekler og over hvordan ens person har betydning for meklings utøvelsen.

Perspektivere teorien med egne erfaringer i og utenfor undervisningen.

Formidle og formulere sin viten og argumentasjon faglig og språklig korrekt på en strukturert og sammenhengende måte i tråd med krav til akademiske tekster.

Krav til forkunnskaper

~~Tre-Fire~~ års universitets- eller høyskoleutdanning.

Tilrådde forkunnskaper

Studentene må forstå norsk, dansk og engelsk og kunne snakke et skandinavisk språk.

Krav til studierett

Emnet er åpent for studenter med en av følgende studieretter:

- Studierett på integrert masterprogram i rettsvitenskap
- Studierett på toårig masterprogram i rettsvitenskap

Kommentert [CB2]: Jeg er litt usikker på dette, da vi tidligere har tatt opp studenter fra andre fakulteter med bachelor som studenter, og dette faglige mangfoldet har vært verdifullt. På den annen side er det fordel at de som tar emnet har gjennomført prosessrettskurset på 4. studieår.

- Særskilt studierett til spesialemer ved Det juridiske fakultet
- Poststudierett ved Det juridiske fakultet
- Innvekslingsstudenter ved Det juridiske fakultet

Forkunnskapskravet kan likevel begrense enkelte studenters adgang til emnet.

Arbeids- og undervisningsformer

Forelesninger/seminarer.

Obligatorisk undervisningsaktivitet

Tre notater á ca 900 ord skal leveres i kursets første del. To av tre notater skal være bestått. Notatene skrives på norsk/skandinavisk/engelsk.

Det stilles krav til 75 % oppmøte på undervisningen.

Det kreves både godkjente notater og godkjent oppmøte på undervisningen for å kunne gå opp til eksamen.

Vurderingsformer

Hjemmeeksamen.

Det tilbys kontinuasjonseksamen (tidsbestemmes konkret), ikke ordinær eksamen, i mellomliggende semestre.

Eksamensspråk:

Oppgaven: Norsk

Besvarelsen: Norsk/skandinavisk/engelsk

Hjelpemiddel til eksamen

Informasjon om tillatte hjelpemidler finnes under § 3-5 flg i fakultetets [utfyllende regler](#).

I dette emnet er det ingen ekstra hjelpemidler.

Karakterskala

A til E for bestått og F for ikke bestått.

Vurderingssemester

Høst.

Emneevaluering

I henhold til retningslinjer for evaluering av emner ved Det juridiske fakultet

Programansvarleg

Studieutvalget har programansvaret for fakultetets studietilbud.

Emneansvarleg

Professor Camilla Bernt.

Vedlegg 8:

Til fakultetet

Frå Ingunn Elise Myklebust og Sigrid Eskeland Schütz

på vegne av fagmiljøet i plan- og ekspropriasjonsrett

Fakultetet 15.12.2023

Forslag om nytt kurs i plan- og ekspropriasjonsrett, 5. studieår, 20 studiepoeng

Bakgrunn

Rettsdisiplinen plan- og ekspropriasjonsrett er sentral for samfunnsstyring og arealutvikling. Temaet har fått forny aktualitet i den grønne samfunnsomstillinga vi står i, m.a. som følgje av auka arealpress og trong for ny og arealkrevjande utbygging for fornybar energi på land og hav. Fornybar energiproduksjon på hav reiser konflikter med tradisjonell arealbruk, som fiskeri og oppdrett, og vindkraft på land har etter fleire diskusjonar blitt ei oppgåve til kommunane etter plan- og bygningslova. Omsynet til urfolksrettar, minoritetsvern, eigedomsvern eller andre grunnleggande menneskerettar kan kome i konflikt med arealkrevjande tiltak på land og i kystsone, men også omsynet til vern og miljø. Deltaking av eigar-, minoritets- og urfolksinteresser må dermed sikrast i plan- og konsesjonsprosessar, og avgjerder må respektere slike rettar.

Ei berekraftig samfunnsutvikling, og ei rettferdig samfunnsomstilling fram mot netto null i 2050, krev kompetanse blant juristar om rettslege rammer for arealbruksavklaringar og reglar for kompensasjon ved tvungen avståing av rettar. Rettsfeltet er i rask utvikling som følgje av endra politiske mål for energiomstilling, arealbruk, klima og naturmangfald, med krav til t.d. etablering av meir fornybar energiproduksjon og fleire verneområde på land og hav. Samstundes vert det etablert ny vitenskapleg kunnskap og innsikt i samanhengar mellom arealomlegging og verknader for klima og biologisk mangfald som nedbygging av myr som jussen må ta inn over seg. Vernet av eigedomsretten etter både nasjonale og internasjonale reglar, gir stor grad av handlefridom og skjønn til nasjonale forvaltningsorgan i interesseavveginga mellom vern og dynamisk utvikling, men eit utviklingstrekk er samstundes eit sterkare fokus på prosesskrav og grunngeving.

Dette er bakgrunnen for at vi ynskjer å tilby eit nytt kurs i plan- og ekspropriasjonsrett på 20 studiepoeng. Emnet vil erstatte kurset JUS 265 Planrett, 10 studiepoeng, masternivå, som då går ut. Samanlikna med JUS 265 Planrett, som har halde seg til verkeområdet for plan- og bygningslova (land og kystsone), utvidar kurset perspektivet til også å gjelde planlegging på havet. Ekspropriasjonsretten vert vidare teken inn i kurset, også dette er nytt. Eit breiare anlagt kurs samanlikna med planretten, vil også betre få fram kompleksiteten og samanhengar i rettsfeltet. Dette gjeld samanhengar mellom plan- og sektorlovgjeving på hav og land, relasjonen til gjennomføring av plan ved tvangsavståing ved ekspropriasjon, og i større grad gå inn i underliggjande rettar, som vern om eigedom og urfolksrettar.

Relasjonen til andre kurs

Plan- og ekspropriasjonsrett overlappar ikkje, eller berre i liten grad, med engelsk- eller norskspråklege valemne (på bachelor- eller masternivå) som vi føreset vert vidareført. Kurset vil vere

godt eigna som påbygg på eit kurs i miljørett, men det er inga føresetnad å ha tatt dette kurset for å ta dette kurset, som i større grad har eigedomsretten som eit fokus for dei spørsmåla som vert stilt.

Fagmiljøet, tilknytta forskargrupper og relevant forskingsaktivitet

Vi har ved fakultetet det sterkaste og mest robuste fag- og forskingsmiljøet på plan- og bygningsrett i Noreg. Over tid hav vi tilbydd undervisning i planrettslege emne i ulike samanhengar, både som etterutdanning og spesialfag. Undervisningsopplegget er knytt til forskingsaktivitet både i Forskargruppa for forvaltningsrett og Forskargruppa for klima-, energi- og miljørett. Sentrale fagpersonar som kan drifte dette kurset er m.a. Ingunn, Sigrid, Siv Elen og Roald, men også andre personar frå fagmiljøet kan bidra i delar av dette kurset dersom det er ønskjeleg. Dei nemnde fagpersonane er sentrale forfattarar i KARNOV, Plan- og bygningslova, har publisert omfattande internasjonalt og nasjonalt på plan- og ekspropriasjonsrettslege spørsmål på land, kystzone, og etter kvart også på hav. Dette gjeld vitenskaplege publikasjonar, lovkommentarer og lærebøker.

Fagpersonar i miljøet arbeider tverrfagleg med forskarar ved UIB om spørsmål knytt til arealbruk, energiomstilling og klima, som under Senter for bærekraftig arealbruk, [CeSAM](#), Bergen Offshore Wind Centre, [BOW](#), og Centre for Climate and Energy Transformation, [CET](#). Fagpersonar i miljøet deltek i, og dels leier, vidare ei rad forskingsprosjekt av relevans for tematikken, og dette er prosjekt som er akademiske, men også prosjekt med partnarar frå næringsliv og forvaltning. Tradisjonelt har vi eit godt og nærst samarbeid med lokal og regional forvaltning og nasjonale styresmakter, og har bidratt inn i lovutgreiingar og ekspertutval på like felt. For tida er Ingunn inne i eit utval som skal utarbeide ny Kulturmiljølov, der ho har eit særleg ansvar for den delen som gjeld samspelet mellom kulturmiljølov og plan- og bygningslova, men også i eit lov- eller forskriftsarbeid som ser på Kvalitetsnorma for villaks og samspelet til trafikklyssystemet, som også har ei sentral side til kva for typar arealvurderingar som skal skje i plan og kva som skjer i sektorlover som ein del regulering av drift. I det nye kurset vil vi kunne gå i djupna på korleis samspelet mellom plan- og bygningslova fungerer i samspel mellom fleire lover som regulerer areal og ressursar.

Fleire masteroppgåver vi har rettleia har henta tema frå spørsmål forvaltninga arbeider med, men også forskingsspørsmål henta frå næringslivet (under dette advokatbransjen), som akvakultursektoren. Ingunn og Sigrid er no partnarar i nye søknad om Forskningsentre for miljøvennlig energi (FME) i samarbeid med CeSAM, og Sigrid i FME om havvind, i samarbeid med BOW, og her ligg det inne rekrutteringsstillingar. I sistnemnde er Ignacio Herrera Anchustegui sentral, og dette viser også linken til arbeidet i Forskargruppa for klima-, energi- og miljørett. Forskargruppa arbeider mot å bli eit Senter for klima- og energirett ved fakultetet, og i eit slikt framtidig senter vil mange av perspektiva i faget Plan- og ekspropriasjonsrett vere sentrale.

Metodiske utfordringar og særpreg, og tilpassing på 5. studieår

Rask utvikling av samfunnet, arealpress og mindre marginar for nye utviklingsprosjekt er det sentrale faktumet for tolking og endring av reglar på dette området. Rettskjeldebiletet er prega av raske skifte, og stadig større påverknad frå internasjonale rammer både når det gjeld krav til innhald i planar, prosess, men også vernet av eigedomsretten.

Emnet Plan- og ekspropriasjonsrett vil gje studentane inngåande kunnskap om metodiske utfordringar og som er særprega for plan- og ekspropriasjonsretten, som bruken av forvaltingspraksis på feltet, relevans og vekt av vegleiarar (som florerer på feltet, og dels står i motstrid) og metodiske særpreg knytt til det omfattande rettskjeldematerialet frå EU og EMK. EØS-retten (særleg knytt til konsekvensutgreiingar) er omfattande, med store innslag av praksis frå EU-domstolen med føremålsorientert og dynamisk rettstolking. Kurset vil gå djupare inn i metodiske spørsmål ved tolking

Feltkode endret

Feltkode endret

Feltkode endret

av Den Europeiske Menneskerettskonvensjon (EMK), samanlikna med masterstudiet, og då særleg Tilleggsprotokoll (TP) 1-1. Vidare vil kurset byggje vidare på masteremner og innsikta herifrå om grunnlovstolkning, med særleg djupdykk i Grunnlova § 105 og § 97 knytt til eigedomsvern, men også miljøføresegna i § 102. Eigedom har vern her, men også konsesjonar kan oppnå vern under TP 1-1 som «posessions», og EMK-retten og grunnlova legg premissar for når og på kva vilkår ein «posession» oppstår, og når og på kva vilkår staten kan gripe inn, og yte erstatning for, gjevne konsesjonar, som eit byggeløyve eller ein havvindkonsesjon. Minoritetsvernet etter Artikkel 27 i FN-konvensjonen om sivile og politiske rettar reiser vidare særlege metodiske spørsmål.

Emnet rører vidare ved fleire teoretiske (ikkje-dogmatiske) perspektiv, som teori og litteratur knytt til planetens tole-evne (Planetary boundaries) og berekraftsmål (Sustainable Development Goals) og regional og lokal implementering av slike (gjerne omtalt som [localizing SDG's](#)). Korleis kan vi operasjonaliserer globale mål i ein regional og lokal arealbruks-kontekst? Vidare er teoretiske perspektiv knytt avvegninga mellom til føreseielege reglar og tilpassingsdyktig forvaltning (adaptive management) relevant, saman med fleirnivåstyring (multi-level governance) og sektorisert forvaltning.

Vi vil saman med studie av internasjonal og nasjonal rett også sjå på den praktiske dimensjonen i kurset. Studentbesøk hos statsforvaltar eller kommune kan gje god forståing for korleis planar vert utvikla og gjennomført, og kva utfordringar illustrasjonar henta frå konkrete prosjekt, som bybanebygging, kan føre med seg i heile fasen frå planlegging til ekspropriasjon. Studentane vil gjennom kurset også lære om dei prosessane som det skiftande lovverket inngår i, slik at dei er budde til å gå inn i stillingar som også gjeld slikt som utarbeiding av forskrifter eller rundskriv.

Vil vil nytte innslag av engelspråklege artiklar, fortrinnsvis frå egne publikasjonar, for å sikre relevansen for norsk rett.

De faglege krava og krav til læringsutbyttet vil reflektere plasseringa som et 20-poengs fordjupingsemne på 5. studieår.

Større skriftleg arbeid i team

Kurset byggjer på at studentane skal arbeide med eit større skriftleg arbeid. Temaet skal vere sjølvvalt, men under rettleiing av fagansvarlege for val av tema. Det er krav om å samarbeide om arbeidet, minst to studentar i team. I det praktiske rettsliv er teamarbeid det studentane møter, og då særleg i arbeid med arealplanlegging og ekspropriasjon. Erfaring med samarbeid vil difor ha ein eigenverdi. Arbeidet vil vere obligatorisk, ha ordgrense, og evaluerast som bestått/ikkje bestått.

Det er eit mål at studentane arbeider med temavalet for oppgåva frå tidleg i kurset. Gjennom bedriftsbesøk og besøk i offentlege etatar eller private organisasjonar (miljøorganisasjonar, bransjeforeiningar og liknande) skal dei gjere seg kjent med det ulike aktørar oppfatter som planfaglege utfordringar, og designe tema og problemstilling for sitt eige prosjekt. Oversikter frå Lovdata viser at Plan- og bygningslova er ei av lovene det oftast vert søkt i, og illustrerer at lova er i stor praktisk bruk. Dei til ei kvar tid mange pågande planarbeida gjer vidare at det er eit stort tilfang av problemstillingar, også av rettsleg interesse, på feltet. I dialog med aktørar på feltet kan ein finne interessante tema og problemstillingar for oppgåva. I tillegg kjem meir gjennomgåande og teoretiske problemstillingar som kan belysast.

I kurset vert det gjeve rettleiing for arbeidet med å identifisere oppgåvetema. Her vil kursansvarlege utvikle meir systematisk ein «modell» vi som fag-ansvarlege for masteroppgåver i Plan og tingsrett har nytta for rettleiing av studentar i val av mastertema. Innhaldet i rettleiinga vil vere førelesingar og diskusjonar om korleis ein kan vende seg til offentlege og private aktørar for å kome i dialog. Korleis

Feltkode endret

kartlegge aktører på feltet (t.d. i ein bransje, event lokale aktører, regionale, nasjonale), kva førearbeid bør gjerast før ein tek kontakt? Korleis følgje opp interessante kontaktar? Korleis velje tema gjennom kritisk evaluering og revidering av aktuelle tema for oppgåva?

Arbeidet med tema og problemstilling kan skje i dialog med og med innspel frå eksterne aktører, men også meir tradisjonelt, som ein skrivebords-studie. I arbeidet vil ein få rettleiing frå fagansvarlege, som vil systematisere oversikt over aktører som kan vere aktuelle, og event også som ein har samarbeida med i tidlegare prosjekt, sjå ovanfor.

Relasjonen til masteroppgåve-skrivinga

Emnet Plan og ekspropriasjonsrett ligg godt til rette for at studentane kan identifisere og utvikle eigna prosjekt for masteroppgåveskriving innanfor det same rettsområdet. For enkelte kan det større skriftlege arbeidet i team i kurset fungere som eit grunnlag for å gå vidare med same eller tilgrensande tema på masteroppgåva. Ein kan også gå vidare med team-arbeid i masteroppgåva, og grunnlaget for samarbeid vil vonleg vere betre, ved at ein har god kjennskap til kva studentar det kan vere aktuelt å søke å samskrive med. Vidare kan materialinnsamlinga frå det skriftlege arbeidet i kurset byggjast vidare på i masteroppgåva, og teoretiske og metodiske innsikter frå kurset kan utviklast i oppgåva.

Korleis kome i drift til studieåret 2025/26?

Vi legg opp til å utvikle kursinnhaldet tematisk nærare våren 2024, og har i dag eit godt fagleg grunnlag for dette arbeidet. Litteratur og aktuelle undervisarar på kurset vil bli kartlagt og kontakta, også for medverknad til kursdesign. Vi ynskjer parallelt å nytte studentrepresantar i arbeidet, for innspel og erfaringsutveksling, fortrinnsvis studentar med erfaring frå Miljørett. På kurset Miljørett vår 2024 testar vi ut nye undervisningsformer, og erfaringar frå dette vil leggje grunnlag for om det er element av verdi å ta med seg inn i spesialemnet for Plan og ekspropriasjonsrett.

Hausten 2024 tek vi sikte på å planlegge meir praktiske tilhøve, som kursopplegg med timeplan og struktur, event. ekskursjonar og bedriftsbesøk, og kartlegging av aktører for utveksling av tema og problemstillingar til studentoppgåver.

Bidrag til oppfyljing av læringsutbyttet på Majur

Kurset vil bidra til læringsutbyttet på Majur knytt til kunnskapar, ferdigheiter og generell kompetanse på ulike måtar, og her kan berre nemnast nokre.

Kurset vil gje spesialisert kunnskap innan plan- og ekspropriasjonsrett og med det god kunnskap om oppbygging og funksjon av ein sentral del av det norske rettsystemet. Planretten rører ved alle areal på land og hav i Noreg, og er såleis ein tversgåande og sentral offentleg styringsstruktur. Kurset bidreg til å forstå korleis dette spesialfeltet vert påverka av EU-retten, EØS-retten og internasjonale menneskerettar og annan folkerett, og juridisk argumentasjon på rettsområdet. Gjennom val av større skriftleg arbeid i team og å krav til å setje seg i kontakt med aktører på feltet, vil ein få innsikt i juristar si rolle i samfunnet knytt til plan- og ekspropriasjon. Spesialarbeidet vil gje erfaring med akademisk skriving, krav til kjeldetilvising og bruk av andre sitt arbeid, og med det etiske utfordringar i arbeidet.

Kandidatane vil gjennom kurset og det skriftlege arbeidet kunne bruke juridisk metode, og vekslinga i perspektiv frå internasjonal til nasjonal rett og konkret forvaltning, vil gje godt grunnlag for å ta stilling til rettsspørsmål også utanfor dei rettsområda som er del av studiet. Kontakten med det praktiske rettsliv kan gje innsikt i å løyse nye problem og bidra til rettsleg nytenking, knytt til dei utfordringane som aktørane møter i dag.

Gjennom å arbeide i team vil ein få god innsikt i å gi tilbakemeldingar på andre sitt arbeid og sjølv få og gjere bruk av slike tilbakemeldingar. Kurset bidreg til studentane sin generelle kompetanse i å tileigne seg ny kunnskap, følge med i rettsutviklinga og løyse nye rettslege spørsmål, og særleg å samarbeide med fagpersonar frå andre disiplinar, planlegge og gjennomføre større arbeidsoppgåver innan ei gitt tidsramme og følge akademiske krav til kjeldetilvisingar og bruk av andre sine arbeid og arbeid i grupper. For mange av spørsmåla er det underliggjande teknologiske endringar i særleg energisektoren som aktualiserer ny arealbruk, og som studentane gjennom dette må lære seg å forholde seg til.

Mål og innhald

Rettsdisiplinen plan- og ekspropriasjonsrett gjeld sentrale reglar som er styrande for samfunnsutvikling og arealforvaltning. Sentralt står rammer for statleg, regional og kommunal styring og ekspropriasjon av areal. Slik styring må skje under ivaretaking av vern om eigedom og arealbruk for grunneigarar og andre rettshavarar, vern om arealbruks-tilknytt kulturutøving for urfolk og minoritetar og andre verdiar som biologisk mangfald og klima. Kurset føreset grunnleggjande forståing frå bachelor-emne på den obligatoriske master-delen, som alminneleg forvaltningsrett, tingsrett og avtalerett. Det kan byggje vidare på valemnet på bachelor-delen i JUS 2398 Miljørett, utan at dette er ein føresetnad for å ta kurset. Den sentrale lova i dette kurset er plan- og bygningslova for arealplanlegging på land og i kystsone, og sektorlover som petroleumslova, havenergilova og havbunnsminerallova for sektorvis arealforvaltning i hav, ved opningsprosessar. Emnet skal også gi djupare kunnskap om samspelet mellom plan- og bygningslova og lover som forvaltningslova og naturmangfaldlova, og samspelet mellom offentleg rett og privat rett. Vernet etter Den europeiske menneskerettskonvensjonen for eigedomsretten (som fast eigedom, konsesjonar eller andre eigedomsverna rettar), og vern av minoritets- og urfolksrettar knytt til arealbruk, er også ein del av kurset.

Sentrale emne i kurset er reglane om kva for offentlege organ som har kompetanse til å forvalte arealet (personell kompetanse), framgangsmåten ved handsaming av plansaker, opningsprosessar og einskildvedtak (prosessuell kompetanse) og i kor stor grad kommunen har kompetanse til å planleggje til bruk og vern av fast eigedom og sjøareal i medhald av plan- og bygningslova (materiell kompetanse). Vi ser nærare på kva som kan vere innhaldet i ei opningsavgjerd etter sektorlover og konsesjonar i hav, og avgjerder for kommuneplan, reguleringsplan, føresegner og einskildvedtak. Heimlane for ekspropriasjon i plan- og bygningslova er i praksis sentrale, men kurset ser også på andre heimlar for ekspropriasjon, allmenne reglar om ekspropriasjon i oreigningslova og skjønnsprosesslova sine reglar om ekspropriasjon og førehandstiltrede.

I kurset vert det gjort nokre djupdykk i praktiske og viktige emne. Sentrale emne i kurset er reglar om konsekvensutgreiing, motsegn (samspel mellom styresmakter), private reguleringsplanar, byggjeforbodet i strandsona, dispensasjon og ulovleg bygging. I kva for tilfelle og på kva for vilkår planvedtak etter plan- og bygningslova kan gjennomførast ved ekspropriasjon og reglar som gjeld utmåling av erstatning, er også ein del av dette kurset. Viktige tema er også i kor stor grad kommunen har kompetanse og plikt til å leggje vekt på privatrettslege tilhøve ved arealplanlegging, men også korleis omsynet til miljøet eller andre samfunnsinteresser har relevans og vekt i saker som gjeld ekspropriasjon. Som eit gjennomgåande trekk ser vi på spørsmål som gjeld utvikling av retten i samspel med endringar i samfunnet, påverknad av EØS-retten og rammer i EMK-retten og internasjonale avtalar. Vi ser også på kva for særlege reglar som gjeld for urfolks- og minoritetsrettar.

Læringsutbyte

KUNNSKAP

Studenten har djupare kunnskap om plan- og bygningslova og sektorlover i sjø som verkemiddel for styring av areal og ressursar, og korleis planlova verkar saman både med andre offentlege lover og prinsipp og reglar for vern av privat eigedomsrett. Dette inneber kunnskap og forståing for:

- plan- og bygningslova og sektorlover på hav sin systematikk
- reglar om tilhøvet mellom kommunal og statleg styring i plansaker under plan- og bygningslova, under dette reglar om motsegn
- reglar om tilhøvet mellom politisk styring av hav i havforvaltingsplanar og sektorvise opningsprosessar i hav (og framtidige, varsla «næringsplanar» og vernereglar i hav)
- reglane om sakshandsaming ved planvedtak og opningsavgjerder og konsekvensutgreiing
- dei rettslege styringsverkemidla opningsavgjerd i hav, og kommune- og reguleringsplan, og særleg om kva som kan inngå i rettsleg bindande føresegner til dei ulike opningsavgjerdene og plantypene
- reglar om innløyising og ekspropriasjon
- reglar om utmåling av erstatning
- reglar om førehandstiltrede
- tilhøvet mellom forvaltningslov og plan- og bygningslov, og plan- og bygningslov og andre sektorlover
- tilhøvet mellom ulike sektorlover på hav, som petroleumslova og havenergilova
- rettsleg kontroll med forvaltningsvedtak

FERDIGHEIT (DUGLEIK)

Studenten kan bruke juridisk metode og lovfeste og ulovfeste reglar for å lage sjølvstendige drøftingar. Dette inneber:

- å innhente og systematisere rettsleg relevant materiale, og på grunnlag av dette identifisere rettslege problemstillingar og samanhengar
- å føreta ei sjølvstendig analyse av juridiske problemstillingar på grunnlag av det aktuelle rettskjeldebiletet
- å resonnerer seg fram til eit fagleg forsvarleg standpunkt gjennom avklaringar av underliggande rettslege og samfunnmessige verdiar, og spenningar mellom ulike type gyldige argument
- å vende seg til aktørar i offentleg eller privat sektorarbeide i team med eit sjølvvalt emne

Fulltid/deltid

Fulltid

Studiepoeng, omfang

20 studiepoeng

Studienivå (studiesyklus)

MA-nivå

Undervisningssemester

Vi er fleksible, og kan legge kurset til haust eller vår

Undervisningsstad

Det juridiske fakultet, Bergen

Prøvingsformer:

Eksamen

Obligatorisk gruppe-oppgåve

Vedlegg 9:

Fordypningsemne: Politi- og påtalerett

20 studiepoeng

Dagens ordning

Politirett og påtalerett er i dag to selvstendige valgemner på hhv. 20 og 10 studiepoeng. Undervisningen, 16 timer i påtalerett og 30 timer i politirett, gjennomføres i løpet av høstsemesteret med påfølgende eksamen. Eksamen tilbys også i vårsemesteret, men da uten undervisning.

Robust fagmiljø med forskningsnær undervisning i fokus

Fagene JUS 254 og 255/rettsområdene politirett og påtalerett er en integrert del av *Forskergruppe for strafferett og straffeprosess*, hvor forskning innenfor fagområdene utgjør en sentral del av forskergruppens arbeid. Fagområdene må dermed anses forankret i et meget robust fagmiljø, med en stor kjerne av fast vitenskapelig ansatte.

Politirett og påtalerett som fagområder, har en tydelig forskningsbasert forankring, noe som har bidratt til at undervisningen er forskningsnær. I tillegg til rettsvitenskapelig kompetanse har flere av de sentrale fagpersoner også praktisk erfaring, som tilfører fagene erfaringsbasert kunnskap. Læremidlene i fagene er også skrevet av de emne- og fagansvarlige ved UiB.

Politirett og påtalerett var en sentral del av prosjektet *Strafferettssystemets funksjonalitet (2011-2018)*¹ hvor et av formålene var å granske forholdet mellom systemets rettslige rammeverk og dets evne til å realisere gitte mål, oppgaver og funksjoner – så som politiets oppgaver innen effektiv kriminalitetsforebygging. Videre kan det vises til det eksternfinansierte forskningsprosjektet *Politi- og påtalerett (2017-2023)*,² som var en videreføring av satsingen i prosjektet *Strafferettssystemets funksjonalitet*. Prosjektet rettet søkelyset på to særskilte myndighetsområder, henholdsvis «politiets oppgaver i operativt politiarbeid og påtalemyndighetens oppgaver i straffesaksbehandlingen» hvor formålet blant annet var å styrke og videreutvikle den politi- og påtalerettslige forskningen og fagmiljøet ved fakultetet. Prosjektene har avstedkommet et stort antall publikasjoner som viser at fagområdets forskningsprodukter oppfyller krav om høyt faglig nivå.³

Prosjektene målsetting om blant annet å styrke og videreutvikle forskningen og fagmiljøet innenfor politirett er videreført gjennom tre-parts samarbeidet mellom Det juridiske fakultet, Politidirektoratet og forsker Ph.d. John Reidar Nilsen, hvor Nilsen – som ansatt i politiet - utfører sin arbeidsplikt som forsker ved Det juridiske fakultet innenfor faget politirett. Nilsen er også knyttet til forskningsgruppen

¹ [Strafferettssystemets funksjonalitet | Universitetet i Bergen \(uib.no\)](#)

² [Politi- og påtalerett | Universitetet i Bergen \(uib.no\)](#)

³ [Publikasjoner | Strafferettssystemets funksjonalitet | UiBPublikasjoner | Politi- og påtalerett | UiB](#)

PREVPOL (Preventive policing) ved Politi­høgskolen, hvor blant annet retts­so­si­o­lo­gi og krimi­no­lo­gi også inngår som poli­ti­vi­ten­skape­lige dis­i­pli­ner.

I skri­ven­de stund deltar John Reidar Nilsen og Jørn Jacobsen fra Det Juridiske fakultet sammen med Ingrid Løining Ørum ved Politi­høgskolen i prosjektet «Hymenaeus – improving legal responses and access to the law for victims of domestic violence».⁴

Det kan også nevnes at professor Anneken Sperr har ytret ønske om å bidra i utviklingen av faget. Hennes erfaring fra retts­om­rå­der innen offentlig forvaltning, og som tidligere professor II ved Hochschule der Akademie der Polizei Hamburg/Hamburg University of Applied Police Sciences (høsten/vinteren 2018/ 2019) vil tilføre undervisningen og forskningen innenfor fagområdet nye nasjonale og internasjonale perspektiver.⁵

Fagområdenes aktualitet som fordypningsfag

Politirett og påtalerett er i dag meget populære valg­em­ner blant studentene. For høsten 2023 er det oppmeldt 68 studenter til eksamen i politi­rett, og 59 studenter til eksamen i påtalerett.

Fagområdene har også vært populær blant studenter fra UIO og UIT. Selv om formålet med omleggingen av 5. studieår er å øke kvaliteten i undervisningen for studenter ved fakultetet i Bergen, vil det være mulig å etablere en ordning som viderefører de tre fakultetenes felles forståelse om at spesial­em­ner på 5. studieår skal kunne tas på tvers av institusjonene.

Politirett og påtalerett som fagområder legger godt til rette for at studentene kan identifisere og utvikle egnete masteroppgaveprosjekter innen samme retts­om­rå­der. Vår erfaring er at flere studenter velger å skrive en masteroppgave med utgangspunkt i kunnskaper og interesser fra deltakelse i undervisningen i spesial­em­nene politi­rett og påtalerett. Oversikt over innmeldte temaer til master­av­hand­linger for 2024, som er distribuert blant medlemmene i *Forskergruppe for strafferett og straffeprosess*, viser at 11 av 39 oppgaver omhandler politi- og påtalerettslige emner.

Politirett og påtalerett har en felles grenseflate til spesiell forvaltningsrett, menneskerettigheter og statsrett, for å nevne noen. Tross dette vil fagenes ikke overlape andre valg­em­ner.

⁴ [Hymenaeus Project | Improving legal response and access to the law for victims of domestic violence \(eeagrants.gov.pt\)](https://www.eeagrants.gov.pt) This Project is developed by the Law Faculty - Oporto School - of the Portuguese Catholic University, in partnership with the Law Faculty of the University of Bergen.

⁵ Se Sperr, Anneken Kari, *Kosten- und Entschädigungsrecht (Abschnitt B V.). I: Handbuch Hamburger Polizei- und Ordnungsrecht*. Hamburg: Richard Boorberg Verlag 2020 s. 270-284. Se også Nilsen, John Reidar; Sperr, Anneken Kari, *Straffeloven § 18 - nødverge som politiaer kompetansnorm, I Med ære og samvittighet*: Festskrift til Magnus Matningsdal 70 år. Gyldendal Akademisk 2021.

Feltkode endret

Om undervisningen og innholdet i den

Undervisningen i politi- og påtalerett vil bestå av en kombinasjon av forelesninger, gruppearbeid og én obligatorisk oppgave. Hvert deltema innledes med forelesninger som følges direkte opp med gruppearbeid som gir studenten mulighet til faglig fordypning.

Politi- og påtaleretten som fagområde retter søkelyset på den rettslige reguleringen av disse myndighetenes kompetanse til (ofte) svært inngripende myndighetsutøvelse, herunder ved bruk av makt. Påtalemyndighetens virksomhet er regulert i straffeprosessloven, men loven er ufullstendig og flere inngripende etterforskningsmetoder savner et klart rettsgrunnlag.

Lovgivning, som – særlig på politirettens område – i mange sammenhenger utfordrer legalitetsprinsippets *lex certa*-krav, og fravær av prosesslovgivning som særskilt regulerer deler av myndighetsutøvelsen, særpreger rettsområdene. Dette sammenholdt med fravær av domstolskontroll ved sentrale deler av virksomhetsutøvelsen, reiser/aktualiserer særlige metodiske utfordringer som vil både utfordre og utvikle studentenes metodiske ferdigheter.

Fagområdenes særegenheter og metodiske utfordringer vil derfor stå sentralt i undervisningen, og problematiseres gjennom valg og vektlegging av ulike teoretiske perspektiver. *Rettspositivismen* som perspektiv danner et naturlig utgangspunkt ved blant annet å fremheve juridiske normers gyldighet i kraft av å være fastsatt/utledet fra lovgiver som autoritet, uavhengig av normeringenes moralske kvaliteter. Undervisningen skal også bidra til å fremme studentenes evne til *rettskritisk* refleksjon rundt blant annet ulike rettslige normeringers legitimitet, kvalitative krav til lovgivningen og myndighetsutøvelsen, samt myndighetsutøvelsens formål om å utøve sosial kontroll. Dette er perspektiver som fremmer tenking rundt temaer som «legalitet», «den alminnelige handlefrihet», «statsmakt – individ», «kontroll med myndighetsutøvelse», for å nevne noen. Videre er det naturlig at undervisningen også har et rettspolitisk perspektiv for å øke forståelsen for politi- og påtalerett som del av rettsystemet og disse myndigheters rolle i samfunnet.

Ved en omlegging fra spesialfag til fordypningsfag, vil disse perspektivene ytterligere utvikles.

Eksamen i politirett og påtalerett har tradisjonelt vært gitt som teorioppgaver, hvor studentene også prøves i evnen til rettsteoretisk fremstilling. Innføring av en obligatorisk oppgave forut for skoleeksamen vil gi studenten en ytterligere arena for prøving i evnen til rettsteoretisk fremstilling, noe som gjør vedkommende bedre rustet til skriving av masteroppgaven.

Om kildetilfanget

Kildetilfanget innenfor fagdisiplinen anses for å være meget god, hva angår nasjonal og internasjonal litteratur.

Undervisningen i politirett og påtalerett er som nevnt basert på egenutviklet forskningsbasert faglitteratur. I faget påtalerett anvendes boken *Påtalerett*, som ble revidert i 2023. I politirett

anvendes boken *Politirett*. Boken skal revideres. Arbeidet starter våren 2024. Det er naturlig at revisjonsarbeidet søker å hensynta endringer i faget.

Det har – særlig siden tidlig 2000 tallet – vært en utvikling mot å trekke inn tverrfaglige perspektiver, både i politiretten og påtaleretten. Bevisrettslige spørsmål, og - ikke minst - utviklingen av avhør og andre etterforskningsmetoder, baserer seg i dag på vitenskapelig erkjennelser fra andre fagområder, bl.a. vitne- og beslutningspsykologisk forskning. Politiet og påtalemyndighetens vurderinger og beslutninger har stor betydning i vårt rettssystem, og for de lovlidige borgernes rettsbeskyttelse og den anklagedes rettsikkerhet. Det er derfor nødvendig å gi studentene i et fordypningsemne, også denne type kunnskap og kunnskap om etiske utfordringer. Det finnes flere aktuelle fremstillinger som er godt egnet til det.⁶

Som en følge av menneskerettighetens betydning som rettslig skranke for myndighetsutøvelsen, er det naturlig at dette reflekteres i litteraturen som anvendes i undervisningen. Her finnes det flere aktuelle fremstillinger både på norsk og engelsk.

Fagområdet/fordypningsemnets læringsutbytte

Som fordypningsfag vil politi- og påtalerett ta inn i seg flere av elementene i masterprogrammets definerte læringsutbytte. Innledningsvis fremheves at faget også vil bidra til generelle og spesielle kunnskaper om andre fagområder som har en felles grenseflate til politi- og påtaleretten. Dette gjelder blant annet strafferett, straffeprosess, statsrett og folkerett, samt menneskerettighetenes betydning som skranke for inngripende myndighetsutøvelse. Videre er det naturlig å fremheves politijuristers rolle som legalitetskontrollør, herunder de ovennevnte etiske utfordringer som er knyttet til yrkes- og myndighetsutøvingen.

Videre skal fordypningsemnet bidra til at studentene får økte ferdigheter innen bruk av juridisk metode for å avklare gjeldende rett, herunder drøfte og ta standpunkt til rettslige problemstillinger, innenfor rettsområder hvor forvaltningspraksisen - i kraft av sin sentrale posisjon som argumentasjonsressurs - på mange områder utfordrer legalitetsprinsippets lovkrav og spørsmålet om myndighetsutøvelsens demokratiske legitimitet. Emnet vil også kunne bidra til at studentenes evne til å identifisere, drøfte og ta stilling til rettslige problemstillinger generelt, forbedres. Undervisningen vil i den anledning legge særlig vekt på evnen til å foreta en helhetlig kritisk og etisk fundert rettslig analyse for å nå et forsvarlig standpunkt i forhold til hva som er gjeldende rett, herunder diskutere og prosedere ulike rettslige standpunkter, samt foreta en rettspolitisk vurdering av rettsregler på området.

---

⁶ Se f.eks. Svein Magnussen og Ulf Stridbeck, «Vurdering av troverdighet: Hva sier forskningen anno 2020?» Tidsskrift for Strafferett nr. 1/2020 s. 6-17 og Eivind Kolflaath, «Litt om vitenskapeliggjøringen av etterforskningsfaget» i: Sæther mfl. (red.) *Straff & frihet: Til vern om den liberale rettsstat: Festskrift til Tor-Aksel Busch* (s. 435-444). Gyldendal.

Politirett og påtalerett som fagområder kjennetegnes også ved sin praktisk anlagte tilnærming til rettslige problemstillinger. Som nevnt har fagansvarlige i disse emner vært akademikere med lang praktisk erfaring, som har tilført faget viktig erfaringsbasert kunnskap. Følgelig vil studiet også bidra til praktiske ferdigheter hva angår evne til å analyse komplekse samfunnsproblem og polisiære og strafferettslige virkemidler for håndtering av ulike kriminalitetsutfordringer – med fokus på tverrfaglige løsninger, samt bidra til økt evne til å se og formidle juridiske analyser i et større samfunnsperspektiv.

Annet

Det foreslås for fordypningsfaget *Politi- og påtalerett* en ordning med to emneansvarlige. Som emneansvarlig foreslås professor II Gert Johan Kjelby og forsker ph.d. førsteamanuensis II John Reidar Nilsen, som begge er villig til å påta seg oppgaven. På sikt bør det jobbes for at emneansvaret kan overtas av fast vitenskapelig ansatte, med interesse og særskilt kompetanse innenfor rettsområdene.

Undervisningen og eksamen foreslås gjennomført i løpet av høstsemesteret.

Bergen, 21. november 2023

John Reidar Nilsen

Gert Johan Kjelby

Vedlegg 10:

Forslag til fordypningsemne i skatte- og selskapsrett

Av Knut Høvik, Guri Lindblad og Henrik Skar

1. Fagmiljø og forskergruppe

Vårt fordypningsemne i skatterett og selskapsrett vil ha et sterkt og dynamisk fagmiljø. I skatterettsmiljøet har vi for tiden stipendiatene Per Morten Pind og Jacob Jervell, postdoktor Guri Lindblad, professor II Peter Koerver Schmidt og førsteamanuensis Henrik Skar. Disse har felles forskergruppe med skattejuristene fra NHH (førsteamanuensis Elin Sarai og førsteamanuensis Tormod Torvanger), og har møter og seminarer jevnlig. Skatterettsmiljøet er også i en aktiv rekrutteringsfase for nye stipendiater, noe som vil styrke fagmiljøet ytterligere. I selskapsrett har vi Knut Høvik, men flere av de som arbeider med skatterett driver også mye med selskapsrett da fagene er nært sammenknyttet. Enkelte av skatterettsforskerne har også publisert selskapsrettsartikler eller undervist i selskapsrett.

2. Unikhet og overlapping

Kombinasjonen skatte- og selskapsrett er grunnleggende for forståelsen av hvordan næringsvirksomhet fungerer. Forståelse av grunnprinsippene i selskapsrett er nødvendig for forståelsen av bedriftsskatteretten og omvendt. Å studere disse fagene i sammenheng gir derfor en dypere innsikt enn studier av disse to fagene uavhengige av hverandre. Dette er også kompetanse som er sterkt etterspurt i arbeidslivet.

Vårt fordypningsemne vil skille seg vesentlig fra eksisterende valgemenner i skatterett og selskapsrett på 5. studieår. Pensum i nåværende skatterett 1 (med unntak av merverdiavgift) vil tas helt ut, da det er fullt ut innlemmet og videreutviklet i skatterettsemnet som studentene vil ha hatt, fortrinnsvis på tredje studieår. Innholdet i nåværende skatterett 2, som er konsentrert rundt bedriftsbeskatningsrett og internasjonal skatterett, vil inngå i fordypningsemne, men vil bli vesentlig forbedret ved å legge enda større vekt på fordypning i de sentrale konseptene, prinsippene og sammenhengene på området. Særlig dagens skatterett 2 er for mye konsentrert rundt faktaorientert kunnskapsbygging, noe vi vil endre, slik at tilnærmingen blir mer analytisk og prinsipporientert. I tillegg vil vi ha en del om merverdiavgift, konsentrert rundt de grunnleggende begrepene og forbindelsene på dette området. Målet er ikke som i dag og gi en innføring i merverdiavgiftsretten, men at studentene skal ha dyp forståelse for de grunnleggende grensedragningene som merverdiavgiftsretten reiser, særlig knyttet til beregning av inngående og utgående avgift. I selskapsretten har man i dag to valgfag på 5. studieår, henholdsvis selskapsrett og aksjeselskapsrett fordypning, som overlapper vesentlig, mens vårt fordypningsemne vil stramme dette opp og tilby mer grunnleggende forståelse for de prinsipielle grensedragningene og konseptene innenfor faget. En vesentlig fordel med vårt fordypningsemne er at vi kan knytte forbindelser mellom skatte- og selskapsrett. Vi kan se undervisning, øvingsoppgaver og eksamen som en helhet, slik at evnen til å se sammenhengen mellom disiplinene økes hos studentene.

3. Studentaktiv læring

Vårt fordypningsemne i skatterett og selskapsrett vil fokusere sterkt på studentaktiv læring for å fremme selvstendighet, dypere forståelse og engasjement hos studentene. Vi legger opp til omvendt undervisning, som legger til rette for dybdelæring, og frigjør tid til å jobbe med å videreutvikle kritisk tenkning og problemløsningsferdigheter på et høyere nivå i Blooms taksonomi i klasserommet. Tradisjonelle forelesninger vil i stor grad bli byttet ut med interaktive og diskusjonsbaserte seminarer

der praktiske oppgaver brukes som utgangspunkt for diskusjoner om sentrale begreper og sammenhenger innenfor faget. Oppgavene vil være av ulik art, som prosedyreoppgaver for å simulere rettsaker, og praktiske og teoretiske hjemmeoppgaver, som senere vil diskuteres i plenum og/eller kommenteres om det er tilgjengelige ressurser for det. Gjennomgang av basiskunnskap vil for det meste være digital, gjennom tekst og videoer på Mitt UiB. Særlig vil videoer brukes for å gå i dybden på sentrale konsepter og sammenhenger som studentene også trenes i på seminarene og gjennom lesning av pensum.

4. Forskningsbasert undervisning

Vi vil legge stor vekt på å knytte undervisningen tett opp mot pågående forskningsaktiviteter. De fleste av forskerne i vårt miljø, har sentrert sin forskning rundt grunnleggende konsepter og sammenhenger innen faget. Vi vil knytte undervisningen tett opp til artikler og bokkapitler som utforsker dette. Undervisningsmaterialet vil inkludere forskningsarbeider som foreleserne, eller andre sentrale rettsforskere har utarbeidet på området. Dette vil gi studentene forståelse for faglig tenkning og hvordan man utvikler området, samt gjøre de bedre skikket til å løse nye problemer som ikke har vært oppe tidligere. Videre vil vi oppmuntre dem til å utvikle egne analyser og tolkninger, blant annet for å bygge bro mellom teoretisk kunnskap og praktisk anvendelse. Tekniske spesialregler og "oppslagsverkkunnskap" vil ikke stå i sentrum av faget, men studentene vil lære hvordan de kan finne og anvende oppslagsverkkunnskapen når det er nødvendig. Ved å innlemme forskningsbasert undervisning, forbereder vi også studentene på å kunne bidra til fremtidig forskning innen disse feltene. Vi har også en aktiv forskergruppe innen skatterett som arrangerer jevnlig seminarer og konferanser, og som studentene oppfordres til å delta på. Vi ønsker også å kunne styrke selskapsrettsmiljøet i den sammenheng, blant annet ved å ha flere felles forskningsaktiviteter i skatterett og selskapsrett, som også er åpne for studentene.

5. Faglige krav og læringsutbytte

Læringsmål og krav til læringsutbytte er naturligvis noe som må bearbeides grundig og skreddersys nærmere, men for skatterettsdelen er målet å utvikle studentenes evne til å forstå og anvende sentrale regler innenfor bedriftsbeskatningsretten og internasjonal skatterett. Det forventes at studentene utvikler en dyp forståelse av hovedregler og grunnleggende vilkår som styrer beskatning av virksomheter og selskaper, både nasjonalt og i grenseoverskridende situasjoner, slik at de kan identifisere tolknings spørsmål og trekke opp grensene for et vidt spekter av faktiske tilfeller.

I selskapsrettsdelen skal studentene opparbeide seg evne til å identifisere og trekke grensen for ulike selskapsformer og forstå hvordan disse påvirker forholdet mellom deltakerne/eierne og kreditorer. Studentene skal også ha forståelse for forholdet mellom ulike selskapsorganer, herunder hva som skal til for at selskapene inngår bindende avtaler. Videre skal de forstå og kunne trekke grensen for ulike misbrukslærer som begrenser styringen av selskapene av hensyn til å beskytte andre eiere og kreditorer.

I tillegg skal studentene opparbeide seg forståelse for sammenhenger mellom skatte- og selskapsrett, når det gjelder for eksempel hvilken selskapsform man står overfor og de skattemessige konsekvensene av dette, samt regler om omorganisering og utdelinger.

6. Metodiske utfordringer og teoretiske perspektiver

Skatte- og selskapsrett er en unik arena for å utvikle og forbedre studentenes ferdigheter innen juridisk metode. De må kombinere offentligrettslige reguleringer, som skatterett, med privatrettslige reguleringer som ikke bare inkluderer selskapsrett, men også f.eks. avtalerett, og identifisere og løse tolknings spørsmål ut fra vanlig juridisk metode. Vi vil fremheve aspekter og trene studentene i elementer fra den generelle metodelæren som er særlig dominerende eller karakteristisk for

skatterett og selskapsrett, for eksempel når det gjelder den prinsipp- og systemorienterte tolkningsstilen som preger skatteretten. Studentene vil opparbeide seg en inngående forståelse av hvordan de kan anvende alminnelig juridisk metode på praktiske og ofte svært komplekse situasjoner.

7. Masteroppgaveforberedelse

Gjennom emnet vil studentene oppnå en dyp forståelse av sentrale begreper og grensdragninger innenfor skatte- og selskapsrett, som kan by på mange falsetter av tolkningsspørsmål. Denne kunnskapen vil gi dem et solid fundament for å identifisere og utforske emner for masteroppgave, som de utvikler selv og opparbeider eierskap til, og som gir de motivasjon til å dykke dypt i masterskrivingen.

8. Eierskap og emneansvarlige

Vi foreslår Knut Høivik og Henrik Skar som emneansvarlige for fordypningsemnet. Selv om de er engasjert i andre emner, vil fleksibiliteten med videoforelesninger og muligheten for at andre forskere i miljøet kan holde seminarer, sikre en effektiv og tilpassingsdyktig kursledelse.

9. Engelskspråklige elementer

Vårt emne vil inkludere temaer i internasjonal skatt, spesielt knyttet til skatteavtaler og EØS-rett, hvor sentrale kilder er engelskspråklige. Dette vil gi emnet en internasjonal dimensjon uten å overlape nevneverdig med eksisterende engelskspråklige emner. Når det gjelder EØS-rett vil fokuset være på de fire friheter og hvordan skattereglene må utformes, tolkes og anvendes i samsvar med disse. Selv om EØS-rett også dekkes av andre fag, gjelder vinklingen vår en spesiell kontekst med særegne hensyn, så overlappingen er begrenset. I selskapsrett ønsker vi også å ta inn internasjonale kilder, blant annet knyttet til EU-rettslig selskapslovgivning som i liten grad dekkes av andre fag.

10. Pedagogiske løsninger

Vi er åpne for alternative pedagogiske løsninger og vil tilpasse undervisningsmetodene basert på erfaringer og ny forskning. For eksempel kan det bli aktuelt å justere balansen mellom videoundervisning og fysisk undervisning, alt etter behov og tilbakemeldinger.

11. Drift fra 2025

For å sikre en vellykket oppstart av fordypningsemnet, vil 2024 bli dedikert til utvikling av undervisningsopplegget. Dette omfatter produksjon av undervisningsvideoer som dekker grunnleggende vilkår og sammenhenger innen fagene. I tillegg vil vi utarbeide oppgavesett og veiledninger til seminarene. Knut Høivik og Henrik Skar vil ha hovedansvaret for å utarbeide undervisningsvideoer og oppgavesett, men vil også få bistand fra andre innen miljøet som Guri Lindblad.

I tillegg til Høivik og Skar, vil også andre forskere fra miljøet bidra i seminarundervisningen når kurset starter opp. Dette vil ikke bare avlaste de hovedansvarlige, men også berike seminarene med varierte perspektiver og ekspertise. Vi ser for oss at kurset går på høstsemesteret fra og med 2025.

12. Tidsbegrenset periode

Vi aksepterer at emnet kan være tidsbegrenset og er forberedt på å evaluere, forbedre, revidere og fornye kurset i takt med tilbakemeldinger, nye krav, utviklingen i fagdisiplinene og nye reguleringer på området. Selv om mye av fokuset i kurset vil være på nokså tidløse konsepter og prinsipper innen fagområdene, vil vi sikre at emnets innhold forblir relevant og oppdatert.

Vedlegg 11:

Til ledelsen ved Det juridiske fakultet

Fra Henriette Sinding Aasen og Bjørn Henning Østenstad

Forslag om fordypningsemne i velferdsrett (20 studiepoeng)

Vi viser til oppfordringen fra ledelsen om å komme med forslag til nye 20 studiepoengs fordypningsemner med oppstart studieåret 2025/26. Etter vårt syn bør det eksisterende valgfaget i velferdsrett på 20 studiepoeng videreutvikles og videreføres som et fordypningsemne.

Velferdsrett som fag blir etter vår oppfatning stadig viktigere, ikke minst i lys av en samfunnsmessig utvikling der velferdsstatlige prinsipper og regler er under press. Den velferdsrettslige reguleringen har stor samfunnsmessig betydning, også økonomisk for staten. Vi vurderer det som viktig at fakultet tilbyr en spesialisering av høy kvalitet innen dette prinsipielt og praktisk viktige rettsfeltet, og fakultet bør anses for å ivareta en nasjonal funksjon her. Et særlig poeng er at de velferdsrettslige perspektivene over tid nærmest har blitt vasket ut av den alminnelige forvaltningsrettsundervisningen.

Fakultetet i Bergen har et sterkt forskningsmiljø på feltet. Når det gjelder problemstillinger knyttet til selvbestemmelse, samtykke og tvang er vårt forskningsmiljø ledende i Norden. Forskergruppen for velferdsrett er det faglige knutepunktet for fakultetets velferdsrettslige forskning, og omfatter et bredt spekter av problemstillinger, perspektiver og kilder, både nasjonalt og internasjonalt. Vi ser det som både naturlig og nødvendig at velferdsrett videreføres som ett av fordypningsemnene ved vårt fakultet, med tett kobling til pågående forskning og med gode muligheter for å utvikle temaer for masteroppgaver i samarbeid med aktive forskere på feltet.

Et fordypningsemne i velferdsrett vil ha noe overlapp med eksisterende engelske valgemner (*Health and human rights in the welfare state* og *Human rights and welfare policies*). Dette ser vi imidlertid ikke som et problem, da et fordypningsemne i velferdsrett vil ha et langt større innslag av norske rettskilder. De engelskspråklige emnene er internasjonalt orientert der studentene lærer om sammenhengene mellom helse, velferd og menneskerettigheter, og der særlig masterstudentene skal få ferdigheter i å analysere helse- og velferdsrettslige spørsmål i eget land ut fra menneskerettslige krav. Slike ferdigheter vil også stå sentralt i et nytt fordypningsemne i velferdsrett. Dette fordypningsemnet vil imidlertid også bygge på tunge faglige røtter i norsk forvaltningsrett og helse- og sosialrett, supplert med det stadig viktigere menneskerettslige perspektivet. I lys av internasjonaliseringen av velferdsretten med et økende tilfang av europeisk regulering og menneskerettslige krav, ser vi behovet for en tettere kobling mellom forvaltningsrettslige, europeiske og menneskerettslige rettsnormer. Mer spesifikt vil vi framheve behovet for sterkere koblinger mellom forvaltningsrettslige rettssikkerhets- og saksbehandlingskrav og oppfyllelse av materielle krav til forsvarlige velferdstjenester, innen helse, omsorg, sosialhjelp og barnevern.

Et fordypningsemne i velferdsrett ligger godt til rette for studentaktiv læring, inkludert skriving av individuelt paper som ledd i faglig fordypning og kompetanseutvikling. Skriving av paper kan videre danne grunnlag for studentens valg av tema til masteroppgave. Skriving

av individuelt paper med selvvalgt tema (2000/3000 ord, problemstilling og tittel godkjent av kursansvarlig) og presentasjoner har vært brukt med hell i de engelske valgemnene nevnt ovenfor. Denne læringsformen kan styrkes og utvikles videre i et fordypningsemne som tilføres mer ressurser. Studentaktivitet knyttet til skriving av paper kan inkludere individuelle presentasjoner, kommentering av tekstutkast og gruppearbeid. Dette kan kombineres med et tilrettelagt tilbud om akademisk juridisk skriving, som er mangelfullt utviklet i dag, og som vil lette overgangen til å skrive masteroppgave, og kanskje også øke interessen for akademisk arbeid.

Emnet gir opphav til en mengde teoretiske perspektiver og metodiske utfordringer som kan skjerpe studentenes årvåkenhet og interesse for forholdet mellom nasjonale og internasjonale rettskilder og regelverk, forståelsen av retts(u)sikkerhet i ulike sammenhenger og for ulike grupper, balansering av kolliderende rettigheter og plikter, og ikke minst betydningen av kritisk refleksjon knyttet til tolkning og anvendelse av ulike typer kilder og regelverk. Kunnskap om den norske/nordiske velferdsstatsmodellen og dens begrunnelse vil inngå i fagets teoretiske ramme, sammen med grunnleggende etiske, rettsstatlige og menneskerettslige prinsipper og utfordringer.

Helsetjenesten og velferdsordningene er grunnfjellet i velferdsstaten, og det er nødvendig at rettsvitenskapen gir sterke teoretiske, prinsipielle, rettsdogmatiske og rettspolitiske bidrag til utformingen av framtidens tjenester. Det juridiske fakultet i Bergen bør fortsette å være et tungt fagmiljø som er i stand til å adressere aktuelle og framtidige velferdsrettslige utfordringer. Et fordypningsemne i velferdsrett vil bidra til at framtidens jurister får viktig kunnskap og juridiske ferdigheter, vil kunne bidra til framtidig rekruttering på et viktig fagområde og stimulere til videre forskning på et bredt spekter av velferdsrettslige problemstillinger.

Undertegnede er sterkt motiverte for å lage et spennende og innholdsrikt undervisningsopplegg med oppstart i studieåret 2025/26. Vi har samarbeidet i en årrekke om dagens undervisning i velferdsrett, og har et solid grunnlag i det eksisterende emnet. Det er derfor, slik vi ser det, på det nåværende tidspunkt ikke nødvendig med ytterligere detaljering av innhold og opplegg utover det som allerede er nevnt. Vi ser fram til å kunne utvikle emnet videre både faglig og pedagogisk, i tråd med de krav som stilles til fakultetets fordypningsemner for femte studieår.

Det juridiske fakultet, 8.12.2023

Henriette Sinding Aasen og Bjørn Henning Østenstad

Innspill til fakultetsstyrets sak om oppretting av fordypningsemner

I oktober 2023 sendte ledelsen en epost med invitasjon til å sende inn forslag til fordypningsemner på 5. studieår med oppstart fra og med høsten 2025. Vi sendte inn et forslag om at fakultet oppretter emnet «Kommersielle tvister». Onsdag 28. februar fikk vi oversendt sakliste og saksutredninger for Studieutvalgets møte den 4. mars dette år. I saksutredningen til sak 8/24-4 blir det redegjort for dekanens foreløpig syn på hvor mange fordypningsemner som skal opprettes og hvilke emner som skal opprettes. Ifølge saksfremlegget er dekanens foreløpige oppfatning at bare disse syv emnene skal opprettes:

1. Arbeidsrett
2. Immaterialrett
3. Konfliktmeglning
4. Plan- og ekspropriasjonsrett
5. Politi- og påtalerett
6. Skatte- og selskapsrett
7. Velferdsrett

Det var totalt ti foreslåtte emner. Ett av emnene vil bli fulgt opp i en egen sak senere, mens to emner – ett av dem er det emnet vi har foreslått – ikke ligger an til å bli opprettet.

Vi ønsker her å knytte enkelte kommentarer til noen av de momentene som er nevnt i saksfremlegget og som er brukt for å begrunne dekanens foreløpige oppfatning.

Vi er enige med dekanen i at alle de ni emnene er gode og at de er godt egnede som fordypningsemner på 5. studieår. Vi har ikke noe å utsette på noen av de syv emnene isolert sett. Etter vår oppfatning er det likevel mye å utsette på det utvalget av emner som fakultetet vil tilby dersom bare de syv nevnte emnene blir opprettet. Det blir en sammensetning av emner med klar overvekt av offentlig rett, særlig spesiell forvaltningsrett, og der i overkant mange av emnene metodisk sett vil være sterkt preget av lovtolkning og lovanvendelse. Det emnet vi har foreslått vil gi et bedre og mer variert tilbud til studenter som er interessert i privatrett, forretningsjus og jussens kommersielle sider. Nå vil studenter som vil spesialisere seg i privatrett også få gode alternativer i emnene «Arbeidsrett» og «Immaterialrett», men vårt emne gir et tilbud til de studentene som ikke ønsker å spesialisere seg i bestemte bransjer av privatretten – vårt emne retter seg mer mot advokater som vil jobbe med prosedyre og tvister.

Vi innser at det kan fremstå som vanskelig for fakultetet å opprette to fordypningsemner som kommer fra en relativt liten forskergruppe, men vi vil understreke at det er store forskjeller mellom emnet vi foreslår og emnet «Konfliktmeglning». Vårt emne har et klart sterkere privatrettslig innslag og grunnlag. I vårt emne vil voldgift og andre former for prosessavtaler være helt sentralt. Kontrakten står dermed helt sentralt i vårt emne, inkludert spørsmål om en kontrakt er inngått, hvordan den skal tolkes og om den er gyldig. Tematikken omfatter også deler av internasjonal privatrett. Vårt emne kunne derfor like gjerne vært foreslått fra forskergruppen i formuerett, og vi kan selvsagt involvere denne forskergruppen hvis fakultetet anser det som ønskelig. Vi vil i alle tilfeller involvere enkeltforskere fra fakultetet med spesialkompetanse i kontraktsrett, voldgift eller andre former for tvisteløsning mellom private parter.

Det meste av begrunnelsen for dekanens foreløpige oppfatning er at de syv nevnte fordypningsemnene tar utgangspunkt i allerede eksisterende emner på fakultetet. Etter vår oppfatning er dette en lite heldig tilnærming. Målsetningen må være å få et best mulig tilbud til flest mulig studenter, ikke å videreføre flest mulig emner. En stor svakhet med spesielemneporteføljen på fakultetet i løpet av det siste tiåret har nettopp vært at eksisterende emner har blitt videreført inntil de emneansvarlige selv har ønsket å legge dem. Dette har gjort det meget vanskelig å få opprettet nye emner, noe som blant annet har gjort det vanskelig for yngre ansatte eller nyansatte å få realisert sine emneforslag. En sentral målsetning med reformen av 5. studieår må være å få en dynamisk tilnærming til utvalget av ikke-obligatoriske emner hvor målet blir å få det best mulige utvalget av emner til enhver tid. Med en slik tilnærming vil eksistensen av et emne ikke være en adekvat begrunnelse for at det skal fortsette å eksistere. I stedet bør det legges opp til emneporteføljen skal revurderes med jevne mellom. Hvert emne bør derfor opprettes bare med en viss varighet, for eksempel fem eller seks år, og det bør da også være mulig for andre vitenskapelig ansatte å foreslå at nye emner opprettes i stedet for det eksisterende.

Hvis dekanen fortsatt vil legge vekt på at et foreslått emne kan ses på som en videreføring av tidligere eller eksisterende emner på fakultetet, får vi nesten legge til at store deler av vårt emne tematisk sett kan ses på som en videreføring og videreutvikling av to emner som Larry Bakken hadde for få år siden. Det var emnene JUS283-2-A «Arbitration Theory and Practice» og JUS280-2-B «Alternative Dispute Settlements». Disse ble terminert fra og med våren 2021, jf. SU-sak 97/20 og påfølgende vedtak fra fakultetsstyret. At emnene ble lagt ned skyldtes at Larry Bakken gikk av for den øvre aldersgrense og at fakultetet på det tidspunktet ikke hadde andre som kunne ta over emnene.

En annen del av begrunnelsen for dekanens forslag om å opprette bare syv fordypningsemner er at det for tiden er stor usikkerhet om fakultetets økonomi. Vi har vanskelig for å forstå at fakultetets økonomi skal avhenge av om det opprettes syv, åtte eller ni fordypningsemner. Riktignok legges det opp til at disse emnene skal ha tilgang til mer undervisningsressurser enn dagens spesielemner har, men det er likevel vanskelig å se at merkostnadene knyttet til dette skal være av en slik størrelsesorden at fakultetets totale økonomi står i fare. Vi minner også om at det aller meste av ressursbruken på disse emnene – og iallfall det emnet vi har foreslått – mer dreier seg om å finne relevante arbeidsoppgaver til personer som allerede er ansatt på fakultetet enn å tilsette nye personer. Økonomisk sett dreier det seg altså mer om å utnytte investeringer fakultetet allerede har gjort enn et behov for å foreta investeringer i form av nye ansatte.

Vi er kjent med at fakultetets administrative kapasitet kan bli brukt som argument mot å opprette mer enn syv fordypningsemner. Vi har forståelse for at opprettelse av nye emner krever mye av de allerede knappe administrative ressursene på fakultetet, men vi har problemer med å forstå at en økning fra syv emner til åtte eller ni emner skal være avgjørende her. Hvis det likevel er slik at

administrative forhold tilsier at antall emner som kan opprettes i løpet av ett studieår bør holdes nede, vil vi ikke ha noen innvendinger mot å opprette vårt foreslåtte emne fra og med høsten 2026.

Vi er altså ikke enig i den foreløpige vurderingen som er signalisert i saksfremlegget for SU. Vi vil understreke at den sentrale målsetningen må være å få et best mulig samlet tilbud til studentene i årene fremover, ikke hvilke forskergrupper de enkelte emnene har sin bakgrunn i og ikke om emnene har eksistert tidligere.

Vi ber om at dekanen revurderer sin foreløpige oppfatning, og at det emnet vi har foreslått er blant de emnene dekanen anbefaler at fakultetsstyret oppretter. Vi ber om at vårt emne opprettes for et bestemt antall år, at det deretter må gjennom en prosess for å reakkrediteres og at emnet i den prosessen også utsettes for konkurranse fra emner foreslått fra andre ansatte på fakultetet.

Anna Nylund og Magne Strandberg